

KERKENBELEIDSPLAN 2025

Herentals

Voorwoord

Als houvast voor het opstellen van dit kerkenbeleidsplan is gebruik gemaakt van het sjabloon, opgesteld door PARCUM vzw en aangevuld door het Platform Toekomst Parochiekerken.

PARCUM vzw
Abdij van Park 7
3001 Leuven

www.parcum.be
info@parcum.be

016 40 60 73

BTW 0461.895.885

RPR Leuven

PARCUM

Platform Toekomst Parochiekerken
Bischoffsheimlaan 1-8
1000 Brussel

www.toekomstparochiekerken.be
info@toekomstparochiekerken.be

02 207 54 49

Platform Toekomst
Parochiekerken

PARCUM vvsq

Inhoudsopgave

Voorwoord	2
INHOUDSTAFEL.....	2
1 INLEIDING	6
2 SITUERING KERKGEBOUWEN	9
.....	9
3 FICHE PER KERKGEBOUW	10
3.1 Onze-Lieve-Vrouw	10
I. Identificatie	10
II. Beschrijving	11
III. Toekomst.....	11
3.2 Onze-Lieve-Vrouw-op-‘t-zand-aan-de-Nete	12
I. Identificatie	12
II. Beschrijving	12
III. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	15
IV. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	18
V. Toekomst.....	18
3.3 Sint-Catharina	19
I. Identificatie	19
II. Beschrijving	20
III. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	27
IV. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	28
V. Toekomst.....	29
3.4 Sint-Antonius van Padua	30
I. Identificatie	30
II. Beschrijving	31
III. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	33

IV.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	35
V.	Toekomst.....	36
3.5	Sint-Waldetrudis	37
I.	Identificatie	37
II.	Beschrijving	38
III.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	43
IV.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	45
V.	Toekomst.....	45
3.6	Sint-Jan de Doper	46
I.	Identificatie	46
II.	Beschrijving	47
III.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	50
IV.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	51
V.	Toekomst.....	52
3.7	Sint-Bavo	53
I.	Identificatie	53
II.	Beschrijving	54
III.	Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving	59
IV.	Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie.....	61
V.	Toekomst.....	62
3.8	Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand	63
I.	Identificatie	63
II.	Beschrijving	64
III.	Ruimtelijke context	68
IV.	Actueel gebruik en functie	69
V.	Toekomst.....	70
3.9	Sint-Niklaas	71

I.	Identificatie	71
II.	Beschrijving	72
III.	Ruimtelijke context	76
IV.	Beschrijving van het actueel gebruik en functie	78
V.	Toekomst	79
4	NAAR EEN TOEKOMSTVISIE	80
4.1	Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie	80
4.2	Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht	81
5	BESLUIT	85

Dit kerkenbeleidsplan omvat **volgende 8 gebouwen** voor de rooms-katholieke eredienst op het grondgebied van de gemeente Herentals, samen met deelgemeenten Noorderwijk en Morkhoven:

- Onze-Lieve-Vrouw,	Nederrij 100,	Herentals 2200
- Onze-Lieve-Vrouw-op-'t-zand-aan-de-Nete		
	Nederrij nr. ongekend	Herentals 2200
- Sint-Catharina,	Begijnhof 25,	Herentals 2200
- Sint-Antonius van Padua,	Kapucijnenstraat 7,	Herentals 2200
- Sint-Waldetrudis,	Kerkstraat,	Herentals 2200
- Sint-Jan de Doper,	Palmenlaan 22,	Herentals 2200
- Sint-Bavo,	Ring 7,	Herentals 2200
		deelgemeente Noorderwijk,
- Kapel Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand,	Zandkapelweg 17,	Herentals 2200
		deelgemeente Noorderwijk
- Sint-Niklaas,	Sint-Niklaasstraat 1,	Herentals 2200
		deelgemeente Morkhoven

Het dagelijkse onderhoud van deze omvangrijke gebouwen brengt humane en financiële inspanningen met zich mee, zowel voor de kerkfabrieken als voor de stad. **Oorzaak hiervan is de maatschappelijke realiteit van het fel teruglopend aantal kerkbezoeken.** Vele kerkgebouwen zijn vaak onderbenut, maar blijven gezien hun sociale en religieuze waarden belangrijk.

Voor te komen tot een eerste kerkenbeleidsplan 2017 had onze stad een stuurgroep opgericht, bestaande uit twee werkgroepen: één met betrokkenen uit het kerkelijk pastoraal leven in Herentals, de andere met beleidsverantwoordelijken en ambtenaren van stad Herentals. Meer dan een jaar lang werd op geregelde tijdstippen samengekomen en gedebatteerd. Een volledige inventarisatie, op basis van documenten uit de verschillende parochiale en stedelijke archieven, de verslagen van Monumentenwacht en de databanken van het Agentschap Onroerend Erfgoed en het CRKC, werd opgemaakt.

Een jaar later, had de stuurgroep op basis van deze uitgebreide inventarisatie, een gezamenlijk gedragen visie uitgewerkt. Dit alles werd door een redactiecomité uiteindelijk samengesteld tot het document: het 'Kerkenbeleidsplan Herentals 2017'.

Vanaf 1 januari 2025 wijzigt ook de premiereregeling van het agentschap Onroerend Erfgoed voor gebouwen bestemd voor de erkende eredienst.

Om in aanmerking te komen voor een verhoogde erfgoedpremie van 60% moet een rooms-katholiek eredienstgebouw beschermd als monument in het actuele kerkenbeleidsplan aangeduid zijn voor een ruimer gebruik dan louter de eredienst. Dit kan gaan om valorisatie, medegebruik, nevenbestemming of herbestemming.

Wordt het eredienstgebouw uitsluitend gebruikt voor de eredienst? Dan geldt het basispremiepercentage van 40%.

Er werd voor de opmaken van dit kerkenbeleidsplan 2025 rekening gehouden met

- de masterplannen die de stad opgemaakt had tijdens vorige legislatuur in de onmiddellijk omgeving van de kerkgebouwen
- de goede basis van vorige goedgekeurd kerkenbeleidsplan van 2017.
- Er werd natuurlijk ook rekening gehouden met de voorbereidingen van de pastorale visie van de pastorale eenheid heilige Thomas in het voorjaar van 2024 heeft uitgevoerd voor: Herentals, Olen, Herenthout, Grobbendonk en Vorselaar van september 2024. De leden van het Team van de Pastorale Eenheid brachten bezoek aan geloofskernen in de verschillende parochies en onderzochten de plaatselijke noden, wensen, draagkracht en toekomstbeelden. Daarbij werd gekeken of er voldoende gebedsleiders en vrijwilligers zijn die zich nu en in de toekomst willen inzetten. Ook de rol van het kerkgebouw en de zorg die daarbij komt kijken, werd besproken. Centraal stond de vraag of er nood is aan een kerkgebouw en of het behoud van het gebouw te verantwoorden is. De bevindingen werden vervolgens met elkaar gelegd om tot een algemene visie voor de pastorale eenheid Heilig Thomas te komen.

Het werd de leden van het Team duidelijk dat er grote bezorgdheid is over de vergrijzing van de priesters, in combinatie met een tekort aan gebedsleiders en vrijwilligers.

In de korte tijdsspanne die nog ter beschikking was, zijn twee bijkomende vergaderingen ingepland voor het verder afstemmen van de pastorale visie samen met de stadsdiensten om te komen tot het kerkenbeleidsplan 2025:

- 24 februari 2025 en
- 2 april 2025.

Dit kerkenbeleidsplan werd opgemaakt in overleg tussen de gemeente Herentals, het centraal kerkbestuur, de pastorale eenheid de Heilige Thomas en alle kerkfabrieken die eronder ressorteren en werd vervolgens goedgekeurd:

- door de bisschop Monseigneur Johan Bonny van bisdom Antwerpen op voor 15 april 2025,
- door de gemeenteraad van de gemeente Herentals op 28 mei 2025.

Toegekende statuten

Bij het toekennen van de statuten werden onderstaande criteria gebruikt.

- **A-kerken**= kerkgebouwen blijven volwaardig behouden voor de eredienst, met bijgevolg alle minimale onderhouds-en investeringskosten die daarbij horen
- **B-kerken**= kerkgebouwen waarvan we het kerkelijk gebruik in de volgende vijf jaar quasi volledig zien stilvallen. Hierbij horen dus op korte termijn enkel veiligheidswerken. Tegelijk moeten keuzes gemaakt worden: zowel neven- als herbestemmen vraagt een serieus financieel engagement!
- **C-kerken**= kerkgebouwen waarvan de toekomst verder uitgeklaard wordt: valoriseren of nevenbestemmen of herbestemmen? Dit impliceert voor de eerstvolgende jaren alvast de nodige (ook financiële) inspanningen/engagements met het oog op veiligheids-en instandhoudingszorg. In de loop van de lopende legislatuur wordt voor deze kerkgebouwen geen ingrijpende wijzigingen verwacht.

Evolutie tussen de twee kerkbeleidsplannen:

In tussentijd tussen de twee kerkenbeleidsplannen 2017 en 2025 zijn reeds belangrijke veranderingen aangebracht in Herentals:

- De noodkerk Onze-Lieve-Vrouw (Nieuwland) werd aan de eredienst onttrokken en afgebroken
- De nieuwe kerk van Onze-Lieve-Vrouw-op-'t zand-aan-de-Nete is in opbouw
- Voor de Sint-Bavokerk is
 - een haalbaarheidsstudie opgemaakt voor een nevenbestemming
 - een studie over de schilderwerken wordt momenteel afgerond,
 - op 1 april 2025 zijn de dakrestauratie van start gegaan en
 - worden de eerste werken voorbereid voor de nevenbestemming.
- Masterplan voor centrum Noorderwijk
- Masterplan voor centrum Morkhoven
- Inrichtingsstudie begijnhof Herentals

In dit kerkenbeleidsplan worden allereerst de betrokken kerkgebouwen ruimtelijk gesitueerd. Vervolgens volgt een bespreking van elke kerk afzonderlijk. Aan bod komen een beschrijving, een situering in de ruimtelijke omgeving en een beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie. **Aan het einde van dit document wordt een visie opgenomen die ten grondslag ligt en het traject dat zal worden opgestart.**

Handtekening bisdom

Handtekening gemeente
Algemeen Directeur
Tanja Mattheus

Burgemeester
Jan Bertels

2 SITUERING KERKGEBOUWEN

3.1 Onze-Lieve-Vrouw

I. Identificatie

Naam: Onze-Lieve-Vrouw (Nieuwland)

Geografische ligging

- Nederrij 100, Herentals 2200,
- Wijk Spaans Hof - Kapellenblok
- Provincie: Antwerpen
- Kadastraal: Herentals 1 B 673h en 673s
- Bestemming: woongebied

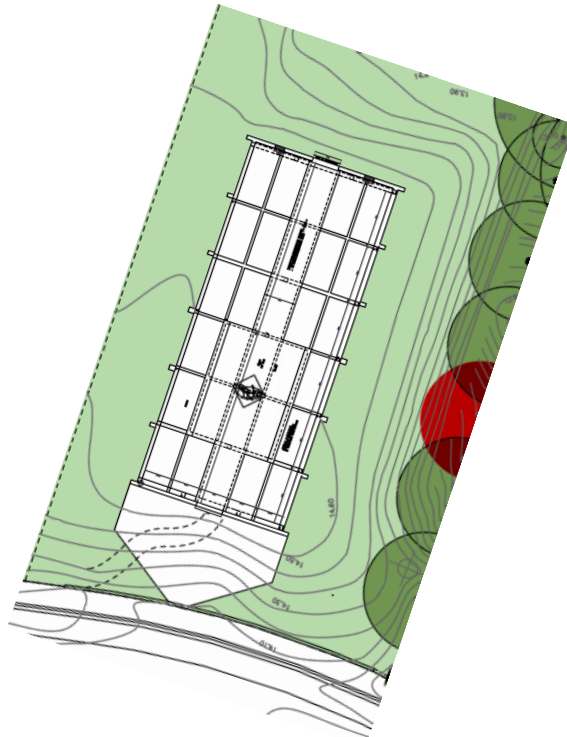
Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Antwerpen
- Dekenaat Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: heilige Thomas
- De parochie was opgericht in 1935 als een afsplitsing van de Sint-Waldetrudisparochie.

Eigenaar: Dekenaat Zuiderkempen Regio Herentals, Kerkstraat 11, 2200 Herentals

II. Beschrijving

Deze noodkerk gebouwd in 1937 werd aan de eredienst onttrokken en het kerkgebouw en zijn aangebouwde zaal zijn gesloopt.

De contouren van het kerkgebouw zijn bewaard, met een stenen muur en de oppervlakte van de kerk heeft plaats gemaakt voor toekomstige volkstuintjes. De bouwwerken zijn momenteel nog niet gefinaliseerd er wordt nog verder gewerkt onder andere aan de toegangsweg.

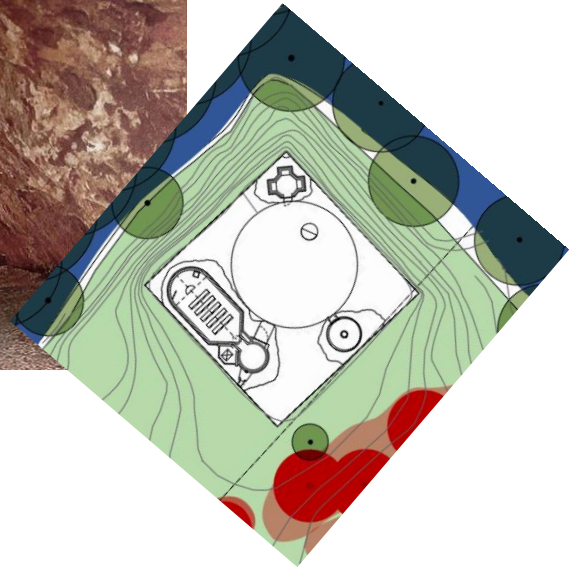
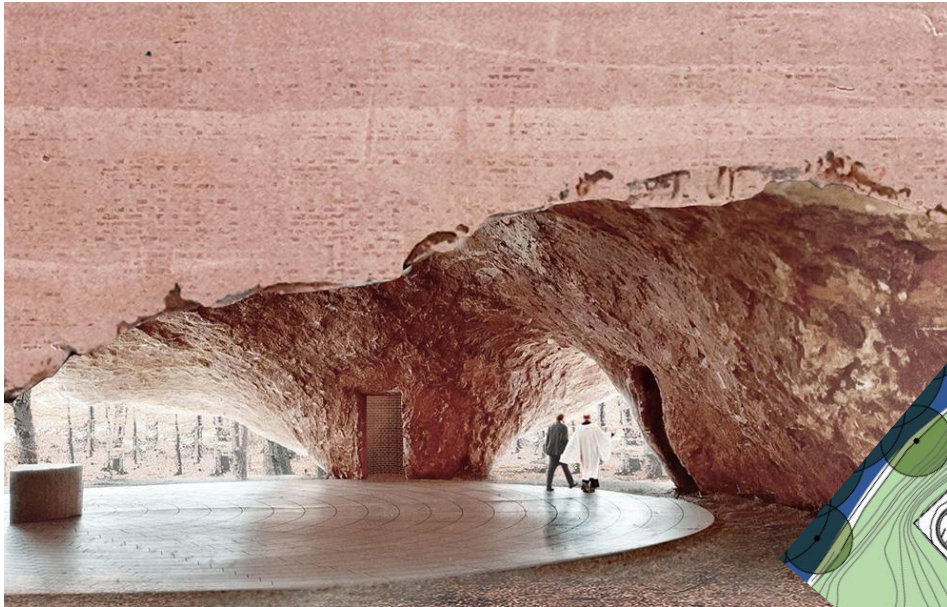
Er is een nieuwe kerk in aanbouw op een aanpalend perceel: Onze-Lieve-Vrouw-op-'t-zand-aan-de-Nete.

III. Toekomst

Deze toekomstige ontmoetingsplek aan een ingangspoort van de stad, is een mooi voorbeeld hoe een bestaande locatie een nieuwe functie krijgt met een heel herkenbaar respect voor de geschiedkundige lagen van de plek.

Deze locatie wordt niet meer opgenomen in de conclusie van dit document.

3.2 Onze-Lieve-Vrouw-op-'t-zand-aan-de-Nete

I. Identificatie

Naam: Onze-Lieve-Vrouw-op-'t-Zand-aan-de-Nete

Geografische ligging

- Nederrij nummer ongekend, Herentals 2200
- Wijk Spaans Hof - Kapellenblok
- Provincie: Antwerpen
- Kadastraal: 1 B 1 C
- Bestemming: woongebied met culturele, historische en/of esthetische waarde

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Antwerpen
- Dekenaat Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: heilige Thomas

Eigenaar: Kerkfabriek parochie Onze-Lieve-Vrouw, Kerkstraat 11, 2200 Herentals

II. Beschrijving

De bouw van deze hedendaagse katholieke kerk maakt deel uit van het legaat dat de kerkraad ontving van het echtpaar Hubert Le Paige- Maria Verstappen. De kerkraad wenst **hun** taak tot het bouwen van een nieuwe kerk tegemoet te komen maar wil deze opdracht aanvatten vanuit een realistisch perspectief.

In de nieuwe kerk zullen geen wekelijkse erediensten **plaatsvinden, wel** ruimte bieden aan huwelijksvieringen, doopplechtigheden en uitvaartliturgie, occasionele voordrachten en concerten.

De ruimte beschikt over uitzonderlijke ruimtelijke, akoestische en technische eigenschappen en is meervoudig inzetbaar. Hij combineert schoonheid en originaliteit met een sterke identiteit en symbolische uitstraling, bovendien getuigt deze locatie van een hoge artistieke kwaliteit en een hedendaagse kijk op sacraliteit.

De ruimte vormt een aantrekkingspool voor passanten, wandelaars en recreanten die op zoek zijn naar een spirituele en uitnodigende halte, een plaats voor bezinning, herbronning en verwondering.

Cultuurhistorische waarde

Bescherming Geen

Geschiedenis parochie

De bouw van deze hedendaagse katholieke kerk maakt deel uit van het legaat dat de kerkraad ontving van het echtpaar Hubert Le Paige- Maria Verstappen.

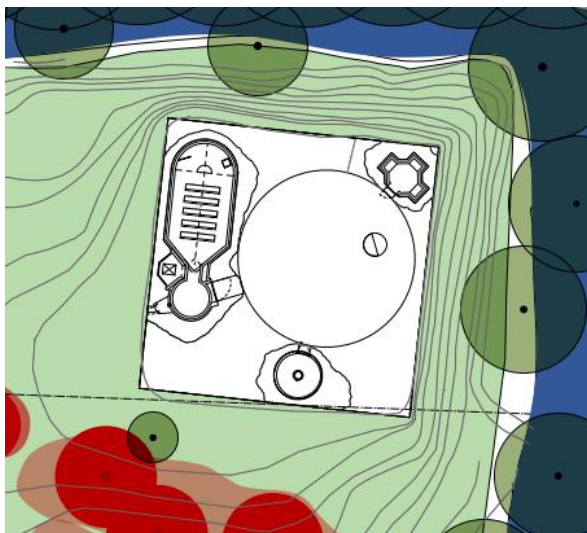
Beschrijving huidig kerkgebouw

Dit modern open kerkgebouw heeft plaats voor 120 personen en heeft

- een sacristie,
- een doopkapel,
- een opbergruimte en
- een sanitair.

Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte: 484 m² (22 m op 22m)

Voorzieningen

Sanitair	Geen
Verwarming	Centrale verwarming met grondboringen (bouwjaar 2025)
Verlichting	Algemene ledverlichting
Keukenvoorzieningen	Geen
Audiosysteem	Nee
Beeldscherm(en)	Nee
Rolstoeltoegankelijkheid	Integraal toegankelijk.
Diefstal- en brandbeveiliging	Enkel brandmelders
Bliksembeveiliging	Nee
Gsm-operatoren	Nee

Duurzaamheid: gebeurde ingrepen en kansen

- Het pand is letterlijk herrezen uit de verbrijzelde bakstenen van de oude kerk, die vermengd met beton een zachte roze kleur geven aan het gebouw.
- Deze plekt wenst duurzaam om te springen met ruimte en betracht een meervoudig en flexibel gebruik.
- Een nieuwe gebouw dat beantwoord aan de BEN-eisen, maximale CO2-reductie en heeft een beperkte energievraag.

Biodiversiteit

Het uitgangspunt was een herstel van de hydrografische en hydrologische situatie, waarbij twee oude meanders terug aan de huidige loop van de Kleine Nete worden gekoppeld in en nabij het kasteeldomein 'Le Paige' in Herentals. Hiervoor worden de natuur- en landschapswaarden geherwaardeerd en aangevuld. Dit met het oog op het bepalen van mogelijke effecten van de ingrepen op de natuur- en landschapswaarden.

Voor beide subzone 'Kasteeldomein' en subzone 'Koetshuis' is een inventaris opgemaakt. Ook het tegenoverliggende deel 'Koetshuis' wordt als "park" (kp) aanzien, want hoort oorspronkelijk bij het kasteeldomein., met een "hoogstamboomgaard", oude fruitbomen van appel en peer.; de aanwezigheid van een brede "houtkant", "soortenrijk permanent cultuurgrasland" (hp) en "vochtig wilgenstruweel op voedselrijke bodem" De biologische waardering omvat het gehele perceel, terwijl het slechts op 2/3 van het perceel van toepassing is en de omgeving van het koetshuis dient uit te sluiten gezien de vegetatie hier grondige veranderingen heeft ondergaan.

De aangrenzende waterloop Kleine Nete bezit biologisch waardevolle oeverelementen die evenwel vooral landschapsecologische en minder biologische waarde hebben omwille van verruigingsinvloeden die lokaal ingrijpend zijn o.m. onder invloed van de waterkwaliteit en door de aanwezigheid van brede, beekbegeleidende stroken Japanse duizendknoop.

Bouwfysische toestand

Nieuwbouw

Conclusie

Deze kerk is een volledige nieuwbouw, vandaag nog niet afgewerkt en in gebruik genomen. .

Urgente problemen

Geen

Plannen om deze problemen aan te pakken

Geen

Geplande investeringswerken

Enkel onderhoud

Financiële gegevens

- Geen geplande investeringen, dit is een nieuwbouw
- Momenteel zijn er geen exploitatietoelagen betaald **gezien** de kerk nog in opbouw **is** er kan ook geen inschatting gemaakt worden voor deze legislatuur.

III. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

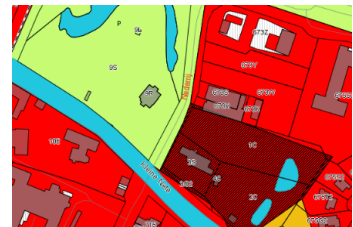
Geografische ligging

Ferraris kaart (1771 – 1778)

Basiskaart GRB

Gewestplan

Rol van de kerk

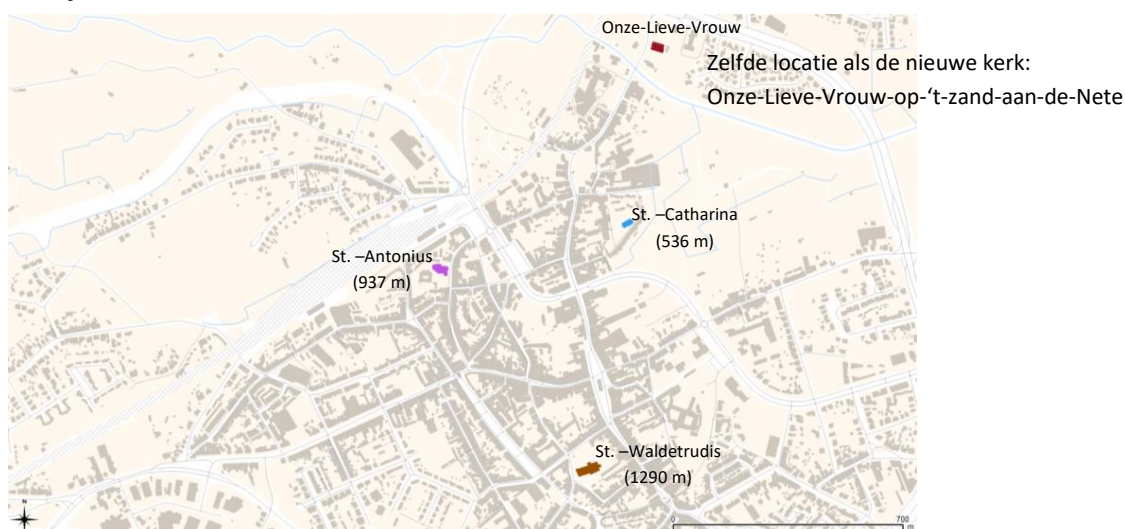
Nieuwe kerk in aanbouw, gelegen langs de Nederrij, een ten noorden van de stadskern gelegen straat met heterogene lintbebouwing. Gelegen in het noordelijke gedeelte van de straat, tussen de ring en de Kleine Nete, aan de rand van het stadsgezicht met het Sint-Elisabethgasthuis, een feodale mote in een meander van de Nete en de woningen over de Kleine Nete.

Ligging schuin achter het koetshuis van het tegenoverliggende erkende monument park met kasteel Le Paige en in de nabijheid van het ziekenhuis AZ St.-Elisabeth en de site van de erkende monumenten Oud Gasthuis en Gasthuisschuur, beiden in eigendom en gebruik door de OCMW-diensten.

In de onmiddellijke omgeving zijn talrijke religieuze locaties,

- rechts van de Nederrij deze nieuwe kerk en de nu gesloopte Onze-Lieve-Vrouwkerk en
- de links van de Nederrij de kapel die deel uitmaakt van de Sint-Elisabethgasthuis en de openlucht kathedraal in het park van Le Paige.

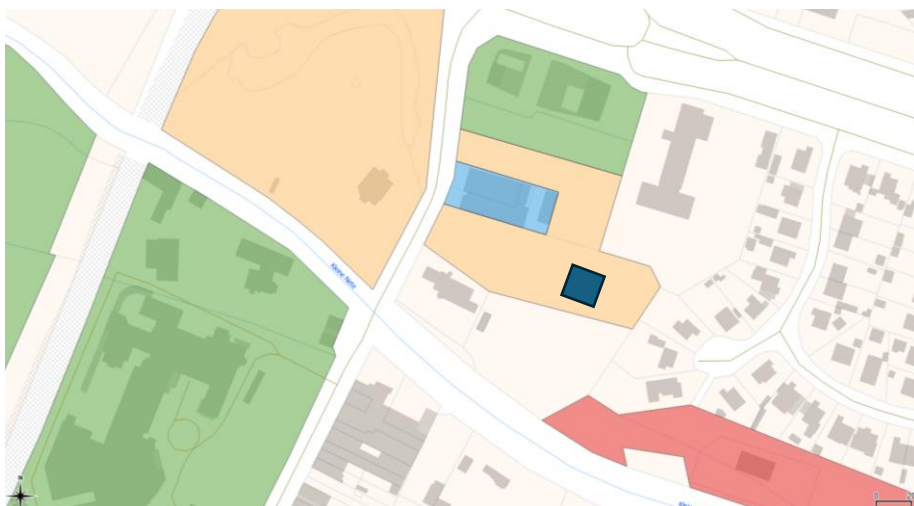
Nabije kerken

Publieke accommodatie

Eigendommen OCMW/Stad/Kerkfabriek/Dekenaat

IV. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

<i>Eucharistievieringen</i>	geen
<i>Doopsels</i>	Af te wachten aantal / jaar
<i>Vormsels</i>	Af te wachten aantal / jaar
<i>Uitvaarten</i>	Af te wachten aantal /jaar
<i>Trouwen</i>	Af te wachten aantal / jaar
<i>Socio-cultureel gebruik</i>	Af te wachten aantal / jaar (concerten)

V. Toekomst

Nieuw statuut: A

Dit is een nieuwe kerk in aanbouw. Deze kerk zal voor liturgische gelegenheden gebruikt worden (maar geen wekelijkse eucharistieviering) en biedt tevens passanten gelegenheid tot verstillig. In combinatie met de vergroening van de restanten van de oude noodkerk, de vestenstructuur, **de uitkijktoren** en de boomgaard vormt zij door haar unieke ontwerp een toeristische toegangspoort tot de stad en de Kempische heuvelrug. Door de bouw van dit kunstwerk werd het legaat Lepaige gerealiseerd en kan ook het naburige kasteel voor de stad gevrijwaard worden.

De verschillende parochies, samen met diverse verenigingen, wensen te blijven investeren in het sociale weefsel, om zo een open gemeenschap te vormen. Er zal in de komende jaren actief aandacht besteed worden aan valorisatie van de kerkgebouwen.

3.3 Sint-Catharina

I. Identificatie

Naam: Sint-Catharina

Geografische ligging

- Begijnhof 25, Herentals 2200
- Provincie: Antwerpen
- Kadastraal: Herentals 2 G 136
- Bestemming: Woongebied met cultureel- historische en/of esthetische waarde

Plaats in kerkelijke structuur

- Bisdom: Antwerpen
- Dekanaat Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: Heilige Thomas

Eigenaar: OCMW Herentals, Nederrij 133a, 2200 Herentals

- Vastgesteld bouwkundig erfgoed op de Inventaris Onroerend Erfgoed Vlaanderen

Bescherming: Erkend als monument

Besluit: Begijnhof: poortgebouw, poort, woningen en kerk

Datum: 13 augustus 1953

ID nr.: 537

II. Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Geschiedenis parochie

Het oud begijnhof van Herentals werd gesticht vóór 1266. In 1270 werd het een aparte parochie, met eigen kerk en kerkhof. Het was gelegen in het meest noordelijke stadsgedeelte, het Nieuwland, aan de overzijde van de Nete. In zijn bloeitijd moet het zeer bevolkt zijn geweest. Rond 1470 waren er ca. 300 begijnen. Tijdens de Tachtigjarige Oorlog (1568-1648) stond Herentals enige tijd onder het gezag van de Oranjepartij (1576-1584). Om de omtrek van de stadswallen in te korten werd in 1578 het Nieuwland met het begijnhof opgeofferd en met de grond gelijkgemaakt.

Met het herstel van het Spaanse gezag in 1584 konden de verspreide begijnen weer aan een hergroepering denken. In 1585 werd in de Hoge Burchtstraat (thans Burchtstraat) een huis gekocht dat als infirmerie werd ingericht. In 1590 verleende het stadsbestuur toestemming om 26 huizen en aanpalende gronden tussen de Hoge Burchtstraat en de Lage Burchtstraat (nu de Begijnenstraat en de steenweg op het Begijnhof) aan te kopen, wat in 1597 door koning Filips II bevestigd werd. De eerste jaren werd gebruikgemaakt van de kapel van het H.-Drievuldigheidsgodshuis (waar vanaf 1613 het augustijnenklooster kwam).

In 1599 begonnen de begijnen met de bouw van hun nieuwe kerk. In een recordtijd werden nog hetzelfde jaar koor en dwarsbeuk afgewerkt, hoofdzakelijk met recuperatiesteen van (de kerk van) het oud begijnhof. De voltooiing van schip en zijbeuken volgde in 1614. Zelfs vele jaren na de oprichting van het nieuwe Begijnhof werden stenen aangevoerd van het oude hof.

Vanaf einde 1797 kwam een einde aan het Begijnhof als zelfstandige gemeenschap en plaatste de Franse overheersing het Begijnhof, samen met het Gasthuis, onder het gezag van een gemeentelijke instelling, de Commissie van Burgerlijke Godshuizen (vanaf 1925 COO, vanaf 1976 OCMW).

De begijnhofkerk werd op 18 juli 1842 officieel de kapelanie onder de Sint-Waldetrudisparochie. De begijnen op het Begijnhof stierven langzaam uit. Het laatste begijntje overleed in het rusthuis in 1996.

De Begijnhofkerk is momenteel nog steeds eigendom van het OCMW, het beheer ressorteert onder de parochie St.-Waldetrudis.

Bron

<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5357>

Gebouw en architecturale mogelijkheden

Georiënteerde, laatgotische pseudobasiliek van 1599-1614, centraal gelegen op het deels omhaagde voormalige kerkhof, aan de zuidzijde afgesloten door gietijzeren hekken. Bouwwerken in 1599 (zie inscriptie zuidgevel) gestart met de oprichting van koor en transept en in de oksels een "scholierenkoor" (noorden) en een sacristie (zuiden). Schip en zijbeuken voltooid in 1614 (zie jaarankers). In 1655 aanbouw van een west-portaal en vergroting van het scholierenkoor in gesinterde steen in oostgevel). Aanbouwen van zuidoostelijk gelegen bergplaats in 1721 en tenslotte omvormen van het scholierenkoor tot grote sacristie tussen 1780 en 1787.

Verdere herstellingswerken zoals in de 18de en 19de eeuw **aanpassen** van de vensters en verwijderen van monelen en venstertraceringen. Bij de neogotische herinrichting van het interieur in 1874 kregen de -in de 18de eeuw deels gedichte- koorvensters hun uitzicht met gotische tracering; het neogotisch spitsboogvenster van de westgevel klimt op tot 1932. De zuidelijke transeptgevel werd in 1884 verbouwd van trap- tot tuitgevel. Restauratie naar ontwerp van P.J. Taeymans in 1899. Vooronderzoek voor restauratie onder leiding van P. Bellemans en R. Steenmeyer in 1997-1998.

Verankerde bak- en zandsteenbouw met ritmerende steunberen onder geknikt zadeldak van bitumen, aandaken en octogonale houten dakruiter (1754-1756) met open klokkenkamer onder leien peervormige bekroning. Rondboog- (schip en transept) en spitsboogvensters in bakstenen omlijsting op doorlopende waterlijst. Veelvuldige sporen van de diverse bouwfases, veranderings- en herstellingswerken (bouwnaden, gedichte muuropeningen, resten van bepleistering). Kerk opgetrokken met recuperatiematerialen van het vroegere noordelijk gelegen begijnhof buiten de stad: baksteen en witte natuursteen (Gobertange en sporadisch Balegemse zandsteen) voor plint, speklagen en dekstenen, sporadische verwerking van ijzerzandsteen in de plint; 19de-eeuwse en 20ste-eeuwse herstellingen in Euville (onder andere vensterdorpels, dekstenen en waterlijsten). Volgens het materieel-technisch onderzoek waren de buitengevels omwille van het onregelmatige recuperatiemateriaal aanvankelijk voorzien van een afwerkingslaag. Het bakstenen parement had een rode beschildering met ingesneden voegen en ook de zandstenen elementen (plint, omlijstingen en speklagen) hadden een steenkleurige bepleistering met fijne imitatievoegen; op dezelfde manier werden omwille van de homogeniteit met het later gebouwde schip imitatie-speklagen tussen plint en vensterdorpels van koor en kruisbeuk aangebracht. Vermoedelijk werden in de vensteromlijstingen met de rood beschilderde baksteen alternerende imitatieblokken aangebracht en kregen ook de waarschijnlijk bakstenen monelen en het maaswerk van de vensters een natuursteenkleurige afwerking. Hoe lang deze buitenafwerking werd onderhouden kon niet achterhaald worden, maar op de bouwonderdelen van 1655 werden geen sporen aangetroffen van dergelijke afwerkingslaag.

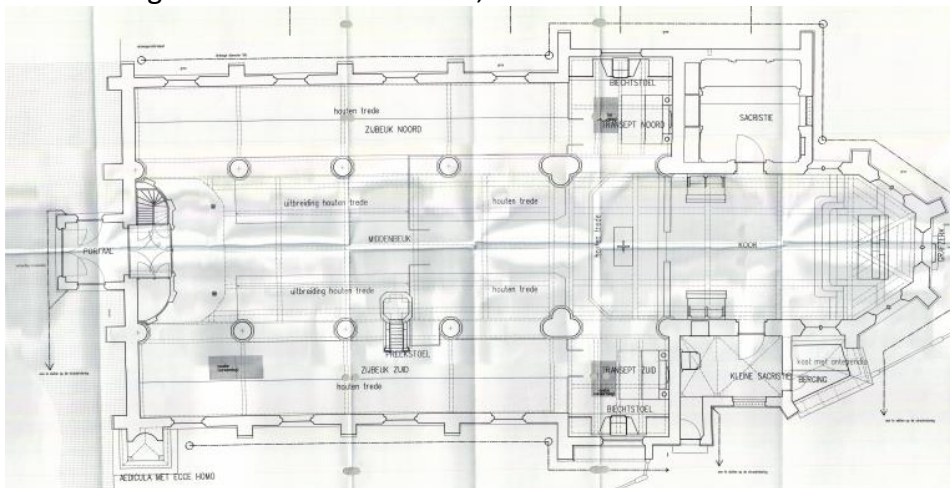
Volgens oude documenten werden Westgevel en portaal vanaf de 18de eeuw tot einde 19de eeuw volledig bepleisterd en gekalkt, terwijl een foto van vóór 1891 toont dat de vensters een gekalkte bandomlijsting hadden. Dit uitzicht wijzigde bij de restauratie van einde 19de eeuw, toen opnieuw bepleisterde imitatiespeklagen werden aangebracht en de vensteromlijstingen een geblokte omlijsting kregen met bepleisterde imitatieblokken in contrast met de baksteen. Hoewel bij deze restauratie de roodschildering van het baksteenparement niet werd hernomen, werden hier en daar onregelmatigheden in het metselwerk gecamoufleerd met imitatiebaksteenbeschildering (westgevel schip, top zuid-transeptgevel en dagkanten koorvensters).

Bron

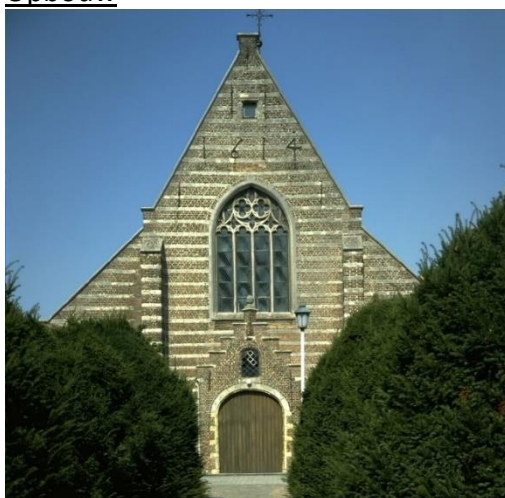
<https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5357>

Oppervlakte

- oppervlakte 535 m² (kadaster) en 513.5 m² (GIS):
- Lengte 36.5 m en Breedte 15,5 m

Opbouw

Exterieur vooraanzicht

Exterieur zijaanzicht

Interieur vooraanzicht

Interieur achteraanzicht

De plattegrond ontvouwt een uitspringend vierkant portaal, een driebeukig schip van vier traveeën, transept van één travee, koor van twee rechte traveeën met driezijdige sluiting, sacristieën in kooroksel en aansluitende bergplaats aan zuidzijde. Westelijke tuitgevel op schouderstukken doorbroken door neogotisch spitsboogvenster (1932) met monelen en traceringen van Euvillesteen in gecementeerde omlijsting onder jaarankers "1614". Onder het venster sporen van het vroeger grotere venster. Uitspringend portaal van 1655, trapgevel met overhoeks topstuk en bolornament, korfboogpoort in geprofileerde zandstenen omlijsting onder 19de-eeuws korfboogvenster met ijzeren roeden, platte lagen van gesinterde steen. Rondboogdeuren in zandstenen omlijsting in zijgevels. Getrapte noordelijke transeptgevel met overhoeks topstuk, sacristie met gelijkaardige noordgevel met gedicht spitsboogvenster en - evenals aan oostzijde - bouwnaden en deels gesinterde ontlastingsbogen van de gedichte rechthoekige vensters van het vroegere "pakhuis" onder het scholierenkoor, een soort doksaal voor de begijnen-zangeressen (zogenaamde scholieren) dat met een houten hekwerk uitgaaf op het priesterkoor. Oostgevel met rechthoekige, beluikt 18de-eeuws venster in hardstenen omlijsting met rechts "..55" van gesinterde steen als referentie aan het verbouwingsjaar 1655.

In het koor spitsboogvensters met natuurstenen neogotische tracering (1874). Zuidelijke transeptgevel met tuitgevel (1884) en aansluitend lessenaarsdakje ter bescherming van de muurschildering "Christus op de olijfberg" van C. Fimmers van 1958, mogelijk aangebracht ter vervanging van een oudere afbeelding (zie archivalia en 18de-eeuwse lithografie). In zuidoostelijke kooroksel: L-vormige "kleine" sacristie met rechthoekig betralied venster en aansluitend een lage gesloten bergplaats (1721) onder half-schilddak (bitumen) op geprofileerde houten modillons. Boven de verhoogde rechthoekige sacristiedeuren smalle rechthoekige nis en zandstenen gevelsteen met inscriptie "IHS/1599". Tegen de zuidwestelijke hoektravee: vierkant aanbouwsel met "Christus op de koude steen" opklimmend tot begin 18de eeuw (zie afbeelding uit 1720) en hersteld in de 19de eeuw (zie gebruik Euvillesteen). Natuurstenen plint waarop bepleisterde en beschilderde lisenen en gebuikte, beschilderde houten zuiltjes onder afgewolfde bedaking (bitumen) op houten modillons. Gepolychromeerd houten beeld uit begin 18de eeuw met loden mantel van

1899, gerestaureerd in 1998-1999 en (voorlopig) ondergebracht in het Begijnhofmuseum (zie nummer 13).

Glasramen in koor van 1874 door L. Pluys naar ontwerp van E. Dujardin, in transept van circa 1888-1890 door G. Jaminé.

Waardevol interieur/cultuurgoederen

Bep leisterd en beschilderd interieur met spitsboogarcade op zuilen met plaasteren koolbladkapitelen, in 1874 aangebracht ter verrijking van de bij de Kempische gotiek gebruikelijke eenvoudige kapitelen. Beschilderde houten tongewelven, zuidelijke sacristie met stenen kruisgewelf. Koor en kruising met neogotische decoratieve olieverfschilderingen door J. Van Aerschot en zonen van 1874: arma Christi (gewelf), genadestoel (noordelijke koormuur), annunciatie (zuidelijke koormuur) en tetramorf (zwikken van de kruising) omgeven door een decor van neogotische florale en geometrische motieven. Kruisbeuk en schip met cementbep leistering (1932) en een beschildering in imitatie-natuursteen: simili-ijzerzandsteen voor de plinten en imitatie witte steen voor de muren en de zuilen.

Mobilair. Schilderijen grotendeels bewaard in het begijnhofmuseum. Diverse gepolychromeerde houten beelden uit de 16de tot de 19de eeuw: Calvarie (16de eeuw), Piëta (eerste helft 17de eeuw), Heilige Antonius van Padua (18de eeuw), Sint-Franciscus (18de eeuw), Heilige Familie en Heilige Begga (19de eeuw).

Meubilair. Hoofdaltaar van marmer en albast van 1889 door P. Peters, koperen bekroning door J. Van Rijswijck en tabernakel in edelsmeedwerk. Zijaltaren: gemarmerde houten portiekaltaren (17de eeuw), in de 19de eeuw verbouwd en meermaals overschilderd. Twee koorbanken, vermoedelijk opklimmend tot 1670-1673, mogelijk van schrijnwerker J. Verbuecken en het Antwerpse beeldhouwersatelier van de familie Verbruggen.

Communiebank van 1664-1667 door J. Van Tendelo. Eiken preekstoel van 1680 door J. Verbuecken en Peeter Verbruggen. Eiken biechtstoel, gedateerd "Anno 1634" in kleine sacristie, voorts in transept herhaaldelijk aangepaste biechtstoelen, voornamelijk vervaardigd van eik, aan noordkant biechtstoel uit begin 19de eeuw naar model van de vermoedelijk in 1784 aangekochte biechtstoel aan de zuidkant.

Voorzieningen

Sanitair	Geen
Verwarming	Centrale verwarming op gas (bouwjaar 2004)
Verlichting	Algemene ledverlichting
Keukenvoorzieningen	Geen
Audiosysteem	Aanwezig
Beeldscherm(en)	Niet aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	Ja geen opstap aan de hoofdingang. Wel geen toegang tot het koorgedeelte.)
Diefstal- en brandbeveiliging	Aanwezig via firma Alertis, er wordt binnenkort mogelijks overgeschakeld naar AEW security
Bliksembeveiliging	aanwezig
Gsm-operatoren	Niet aanwezig

Financiële gegevens

- Investerings

Jaar	Werken aan de parochiekerk	Budget	Uitvoering
2024	Restauratie orgel	Bedragen gunning: 383.190,06 euro + erelonen 22.952,28 euro	In uitvoering
2025		Inbreng van kerkfabriek is 81.922 euro	
2026		Inbreng van Onroerend erfgoed is 235.860 euro	

- **Exploitatietoelagen**

Voor de Sint-Waltrudiskerk en de Sint-Catharinakerk worden er momenteel geen exploitatietoelagen betaald door de stad. Er zijn momenteel geen redenen om aan te nemen dat dit in de huidige legislatuur zou wijzigen, de kerkraden hebben nog geen ontwerpen van meerjarenplanning doorgegeven.

2019	2020	2021	2022	2023	2024
0	0	0	0	0	niet gekend

2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	0	0	0	0	0

Duurzaamheid: gebeurde ingrepen en kansen

- Er is een aanvraag voor een onderzoekspremie voor voorafgaand onderzoek ingediend bij het agentschap onroerend erfgoed om energie-audit te laten uitvoeren.
- Eventuele toekomstige kansen m.b.t. duurzaamheid zullen hieruit moeten blijken.

Biodiversiteit

Er zijn geen dieren in deze kerk aanwezig.

De kerk bevindt zich midden de grasvlakte, centraal in het begijnhof vroeger gebruikt als bleekweiden.

Bouwfysische toestand

Laatste inspecties Monumentenwacht¹

1999 – 2008 - 2021

Opmerkingen

1. Historisch orgel verdient aandacht
2. Het gebouw is in goede staat.
3. Onderhoud van het schrijnwerk en daken zijn nodig.

Urgente problemen

- Vochtige muren in het portaal.
- Dakwaterafvoer
- Schijnwerk en beglazing

Plannen om deze problemen aan te pakken

- De situatie wordt opgevolgd.
- Restauratie van het orgel is in uitvoering

Geplande investeringswerken

Restauratie orgel :

subsidie van het agentschap onroerend erfgoed is toegekend

de restauratiewerken zijn toegewezen aan Schumacher Orgelbouw bvba

begindatum is 23/09/2024 met uitvoeringstermijn van 400 werkdagen

III. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Geografische ligging

Ferraris kaart (1771 – 1778)

Basiskaart GRB

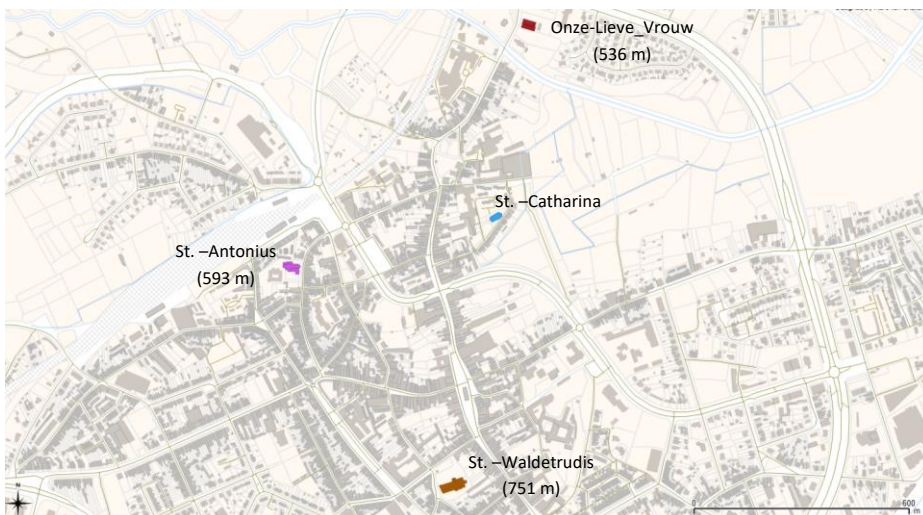
Gewestplan

Rol van de kerk

De kerk vervult een prominente centrale rol op het beschermd stadsgezicht Begijnhof, gelegen tussen de Burchtstraat en de Begijnenstraat, gebouwd vanaf 1597 na afbraak van het voormalige Begijnhof tegenover het Oud Gasthuis aan de Nete.

De kerk zelf heeft een erkenning als monument, net als de poortgebouwen, het fundatiehuis en de infirmerie. Het Begijnhof en haar kerk is één van de toeristische trekpleisters van Herentals.

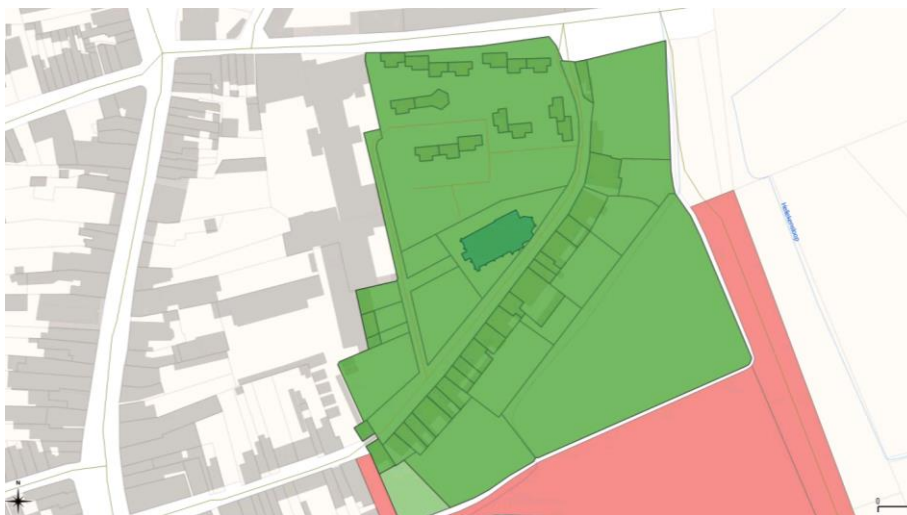
Nabije kerken

Publieke accommodatie

Eigendommen OCMW/Stad

7. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Eucharistievieringen	Hier worden geen eucharistievieringen meer georganiseerd
Doopsels	60 /jaar
Vormsels	0 /jaar
Uitvaarten	60 /jaar
Trouwen	5 /jaar
Socio-cultureel gebruik	50 /jaar (concerten, decanale zangavonden, voordrachten) • Er worden 7 uur per week orgellessen van de academie gegeven • geleide bezoeken met stadsgids • informatievergaderingen door stad

- 3 dagen per week open voor **vrij bezoeken** van juni tot september met 4 concerten en één theatervoorstelling
- Stilmomenten georganiseerd door de scholen (150 leerlingen)

/. Toekomst

Huidig statuut: A

Nieuw statuut: A

Dit middelpunt van het begijnhof blijft gezien haar culturele en historische waarde behouden.

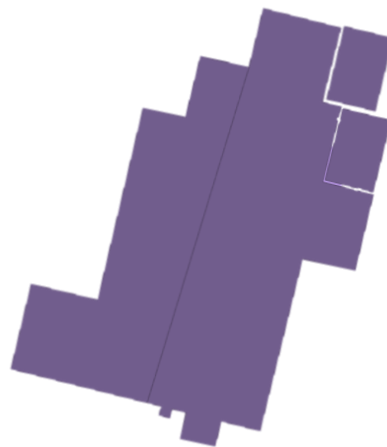
De stad heeft tijdens de vorige **legislatuur** ingezet op erfpachten van begijnhofwoningen, hierdoor is er een levendige samenleving ontstaan rond dit kerkgebouw.

Gezien het veelvuldige gebruik door de parochie blijft het kerkgebouw behouden voor de erediensten maar wordt ook veelvuldig gebruikt voor nevenactiviteiten.

Binnen het voorzien van één grote en één kleine kerk in de binnenstad (zie hoger vermeld) wordt de Sint-Catharinakerk pastoraal beschouwd als onderdeel / bijkerk van de Sint-Waldetrudiskerk, waarbij in de Sint-Catharinakerk voornamelijk de huwelijken en uitvaarten plaatsvinden.

De verschillende parochies, samen met diverse verenigingen, wensen te blijven investeren in het sociale weefsel, om zo een open gemeenschap te vormen. Er zal in de komende jaren actief aandacht besteed worden aan valorisatie van de kerkgebouwen.

3.4 Sint-Antonius van Padua

I. Identificatie

Naam: Sint-Antonius van Padua

Geografische ligging

- Kapucijnenstraat 7, Herentals 2200
- Provincie: Antwerpen
- Kadastraal: Herentals 1 F 143g en 143L
- Bestemming: woongebied

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Antwerpen
- Dekenaat Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: heilige Thomas

Eigenaar: Vereniging Vlaamse Kapucijnen, Ossenmarkt 14, 2000 Antwerpen

II. Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Bescherming Bouwkundig erfgoed
Besluit Besluit van de administrateur-generaal houdende
de vaststelling van de inventaris van het
bouwkundig erfgoed

Datum 28 november 2014

ID nr. 47085

Geschiedenis parochie

Het Capucijnenklooster met kloosterkerk werd opgericht in 1896. Op 12 juni 1965 werd de kloosterkerk de kapelanij van Sint- Waldetrudis. Op 12 oktober 1965 werd de parochie zelfstandig.

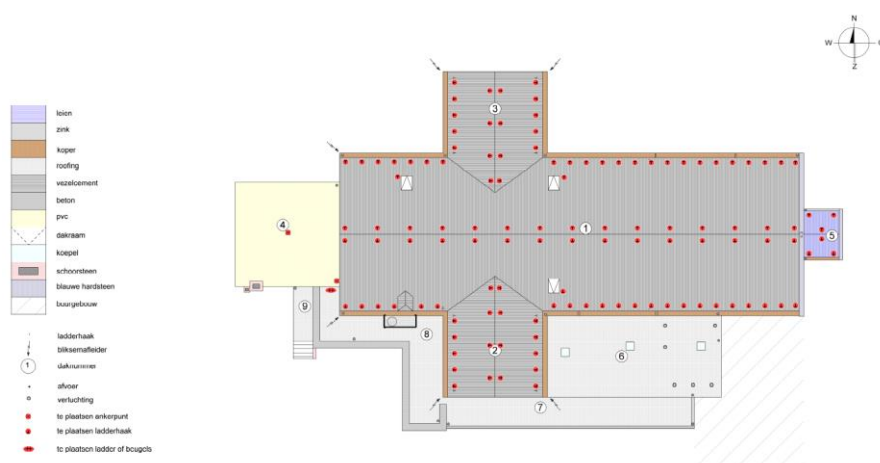
Beschrijving huidig kerkgebouw

Neogotische kloosterkerk van 1896-1897 naar ontwerp van J. Van den Plas. Eénbeukige kruiskerk met schip van vijf traveeën, transept van één travee en vlak afgesloten koor van twee traveeën, onder leien zadeldak. Sobere baksteenbouw met eenvoudige spitsboogvensters. Puntgevel met natuurstenen aflijning, centrale nis met Sint-Antoniusbeeld van beeldhouwer Fonteyne (1900). Laag, uitspringend portaal onder leien zadeldakje, spitsboogdeur. Links neogotische kapel op arduinen sokkel met gepolychromeerde piëta.

Aansluitend voormalige kloostervleugel van het na brand herbouwde klooster van 1934-1935 naar ontwerp van J. Goeyvaerts. Vernieuwde bakstenen lijstgevel van vijf traveeën en twee bouwlagen onder leien zadeldak (nok parallel aan de straat) met aflijnende rondboogfries. Licht getoogde en rechthoekige vensters, laatst genoemde onder segmentboogveld met decoratief metselwerk. Verdiepte rondboogdeur. Overige kloostervleugels gesloopt in 1994 ten behoeve van de tuin naar ontwerp van tuinarchitect F. Geerts aansluitend bij het rustoord van 1991-1993 naar ontwerp van architectenbureau Van Boxel.

Bron Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Parochiekerk Sint-Antonius,
Inventaris Onroerend Erfgoed [online]
<https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/47085>

Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte: 676 m²(kadaster) - 559, 3 m²(GIS)

Voorzieningen

Sanitair	3 Wc's
Verwarming	Centrale verwarming op gas (bouwjaar 1993)
Verlichting	Algemene ledverlichting
Keukenvoorzieningen	Geen
Audiosysteem	???
Beeldscherm(en)	Niet aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	Ja hellend vlak aan de ingang.
Diefstal- en brandbeveiliging	???
Bliksembeveiliging	????
Gsm-operatoren	????

Bouwfysische toestand

Laatste inspectie Monumentenwacht²

16 februari 2015

Conclusie inspectieverslag

De kerk is in een goede staat, maar enkele werken dienen in de nabije toekomst ingepland te worden.

Urgente problemen

Geen

Plannen om deze problemen aan te pakken

/

Geplande investeringswerken

Geen

Financiële gegevens

- Geen geplande investeringen gekend)
- Exploitatietoelagen)

2019	2020	2021	2022	2023	2024
26.156,20	29.757,80	23.964,42	40.740,27	38.652,50	niet gekend

De kerkraden hebben nog geen ontwerpen van meerjarenplanning doorgegeven.
Voor 2025 – 2030 werd een inschatting gemaakt via een gemiddelde van bedragen 2019-2023 + 10%

2025	2026	2027	2028	2029	2030
35.040	35.040	35.040	35.040	35.040	35.040

III. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Geografische ligging

Ferraris kaart (1771 – 1778)

Basiskaart GRB

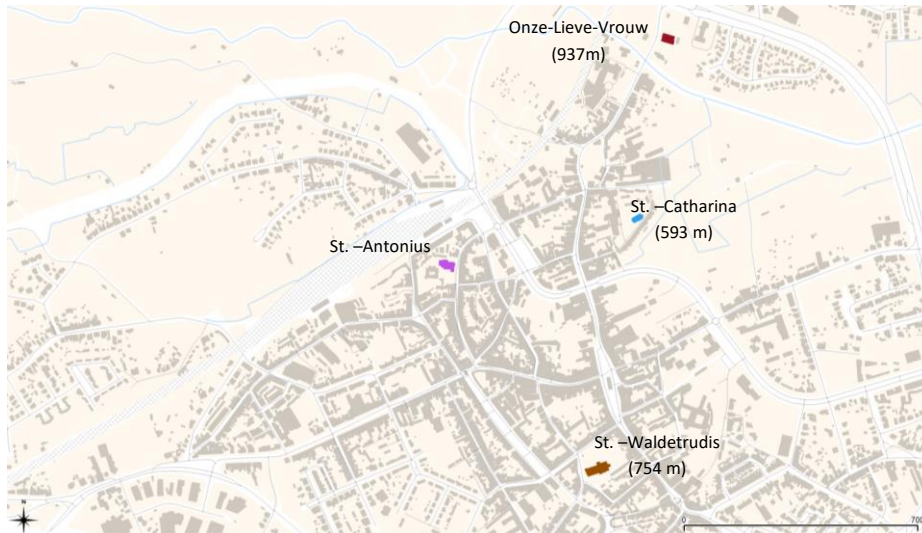
Gewestplan

Rol van de kerk

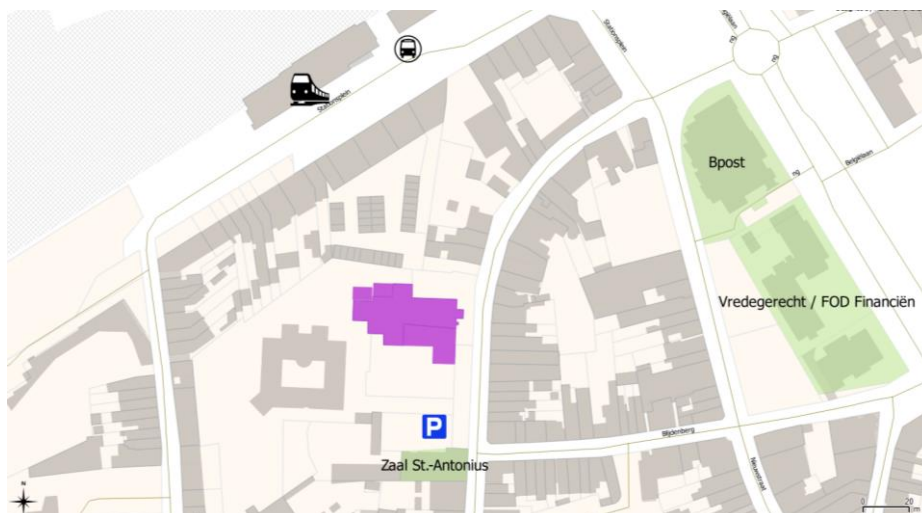
De kerk, gekend als 'de Paterskerk', bevindt zich in de stationsomgeving, langs de Kapucijnenstraat, een dicht bebouwde, gebogen straat met hoofdzakelijk 20ste-eeuwse

lintbebouwing. De kerk en aanpalend klooster (nr.7), gelegen aan de westzijde van de straat vervullen een prominente rol binnen het straatbeeld, ernaast bevindt zich de aangepaste neotraditionele Sint-Antoniuszaal van 1931 naar ontwerp van F. Verbuecken

Nabije kerken

Publieke accommodatie

IV. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

<i>Eucharistievieringen</i>	4x wekelijks maandag, vrijdag, zaterdag & zondag Gemiddeld 25 mensen / viering
<i>Doopsels</i>	8 / jaar
<i>Vormsels</i>	0 / jaar
<i>Uitvaarten</i>	7 /jaar
<i>Trouwen</i>	0 / jaar
<i>Socio-cultureel gebruik</i>	4 / jaar (concerten)

V. Toekomst

Huidig statuut: C

Nieuw statuut: C

Momenteel werkt deze parochie pastoraal autonoom en is er geen druk op de werking van de Pastorale Eenheid, omdat de paters zelf in de liturgie voorzien en de deuren openzetten voor iedereen die wenst aan te sluiten.

Er was in vorig kerkenbeleidsplan voorzien dat de kerk op 1 januari 2030 wordt onttrokken aan de eredienst, maar dit kan enkel door de paters beslist worden. Tot 1 januari 2030 garandeert de stad Herentals de decretaal verplichte financiële tussenkomst en in de exploitatie en de noodzakelijke veiligheids- en instandhoudingswerken.

Momenteel is dit een kloosterkerk en een parochiekerk, in 2030 blijft dit enkel een kloosterkerk en komt de Sint-Antonius van Paduakerk terug in het patrimonium van vzw Vlaamse Franciscanen.

Tenzij de pastorale realiteit dan wel de visie van de paters wijzigt voor deze datum, **zij zijn** verantwoordelijk voor de bestemming van het gebouw.

De verschillende parochies, samen met diverse verenigingen, wensen te blijven investeren in het sociale weefsel, om zo een open gemeenschap te vormen. Er zal in de komende jaren actief aandacht besteed worden aan valorisatie van de kerkgebouwen.

3.5 Sint-Waldetrudis

I. Identificatie

Naam: Sint-Waldetrudis

Geografische ligging

- Kerkstraat zonder nummer, Herentals 2200
- Provincie: Antwerpen
- Kadastraal: Herentals 1 F 437b
- Bestemming: Woongebied met cultureel- historische en/of esthetische waarde

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Antwerpen
- Dekenaat Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: heilige Thomas

Eigenaar: Kerkfabriek Parochie Sint-Waldetrudis, Kerkstraat zonder nummer, 2200 Herentals

II. Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Bescherming	Erkend monument
Besluit	Parochiekerk Sint-Waldetrudis
Datum	30 mei 1936
ID nr.	5304

Geschiedenis parochie/kerk

De oudste vermelding van de kerk dateert van 1186. De kerk werd afgesplitst van het begijnhof in 1270. De kapittel werd opgericht in 1367, en heeft vermoedelijk niet of nauwelijks gefunctioneerd.

Vanaf het einde 16de eeuw werd de kapittel meestal gebruikt als de zetel van de dekenij. De pastoor legde in 1798 de eed van trouw aan de Franse republiek af, waardoor alle bezit behouden bleef.

De begijnhofkerk werd op 18 juli 1842 officieel de kapelanie onder de Sint-Waldetrudisparochie. De afsplitsing van de nieuwe parochies resulteert in de Onze-Lieve-Vrouwekerk van 1936, de Sint-Antoniuskerk van 1965 en de Sint-Jankerk van 1966.

Beschrijving huidig kerkgebouw

Georiënteerde kruisbasiliek in Brabantse gotiek, in de volksmond zogenaamd "Bovenkerk". Laag transept en kruisingstoren met kenmerken van de sobere Brabantse hooggotiek opklimmend tot de 14de eeuw, koor met kooromgang en zijkapellen uit de 15de eeuw toegeschreven aan Gillis van den Bossche: koor in overgang van hoog- naar laatgotiek opgetrokken in 1417-1449. Bouw van het driebeukige schip in laatgotische stijl gestart in 1453. Na verval van O.-koorpartij onder het Staatse bewind (1576-1584) koor recht afgesloten door bakstenen muren (zie jaartallen 1626 en 1646 van gesinterde baksteen in zijkoren). Westportaal dichtgemetseld einde 16de eeuw, heropend in 1934. Toren na storm herbouwd in 1606-1607, spits door brand verwoest in 1769, aanvankelijk vervangen door klokvormige bekroning en in 1901 door naaldspits. Sacristie van 1785. Westelijk spitsboogvenster, gesloten bij plaatsing van het orgel in 1770, hersteld in 1966-1968. Algemene restauraties onder leiding van P.J. Taeymans vanaf 1878 en in 1974-1978 naar ontwerp van J.L. Stynen. Neogotisch hek aan straatzijde van 1934.

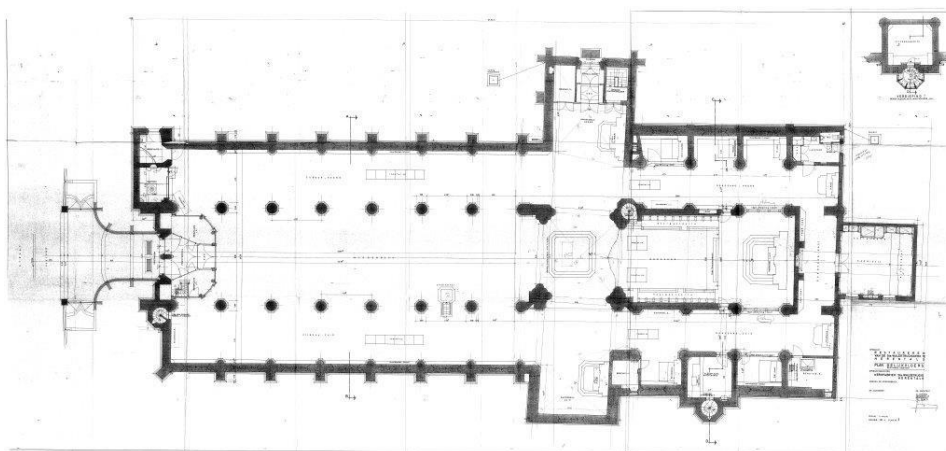
Georiënteerde kruisbasiliek met vierkante kruisingstoren van Ledische zandsteen met driebeukig schip van zeven traveeën, vlak afgesloten transept van twee traveeën en koor van drie rechte travee, tegen het koor lagere zijkapellen en sacristie, doopkapel ten noordwesten; leien bedaking. Traveeën geritmeerd door versneden steunberen, voorts doorlopende kordons, steigergaten (schip en toren) en spitsboogvensters met omlopende waterlijst en gotisch maaswerk, onder meer drielob- en visblaasmotief. Westelijke

puntgevel met bekronend kruis, twee rechthoekige deuren onder blind spitsboogveld, penant met driekwartzuil en bekronende drielobnis waarin beeld van patroonheilige (1978, M. Peeters), geheel gevat in geprofileerde verdiepte spitsboogomlijsting. Hogerop breed meerlichtsvenster met maaswerk, polygonale traptoren ten zuiden. Ten noordwesten aangebouwde doopkapel onder lessenaarsdak met korfboogdeurtje in geprofileerde omlijsting aan noordzijde. Gewelven van de middenbeuk en koor neerkomend op markante uitwendige steunberen die door de gewelven van de zijbeuken doorlopend in het interieur als consoles neerkomen op de kapitelen van de zuilen. Vlak afgesloten transeptarmen met in noordelijke transeptarm korfboogdeur onder spitsboogveld in een geprofileerde omlijsting met Onze-Lieve-Vrouwebeeld (1880, L. Bartels) en overluifeld houten kruisbeeld (1854) tegen westgevel. Vierkante kruisingstoren met spitsbogige galmgaten, steigergaten en muurankers, polygonale traptoren op noordoostelijke hoek. Koorpartij met toepassing van de gotische vormtaal: omlopende balustrade, schijntroforia met drie- en vierpasmotieven, pinakels, hogels, kruisbloemen, spitsboognisjes en waterspuwers. Aan Z.-zijde licht uitspringende oude sacristie met achzijdig zogenaamd. "zilvertoreke", de vroegere schatkamer, met open lantaarn en kegelvormige spits. Verankerde bakstenen 17de-eeuwse oostgevels met verwerking van oudere elementen zoals zuilen en hoekblokken van zandsteen, sporen van ijzerzandsteen aan noordzijde. Zijkoren met dubbele tuitgeveltjes met muurvlchtingen, korfboogdeurtje in noordoostelijke travee. Tegen het koor aangebouwde rechthoekige sacristie van 1785, bakstenen lijstgevels met geprofileerde daklijst onder leien tentdak, betraliede rechthoekige vensters in bandomlijsting.

Bron Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Parochiekerk Sint-Waldetrudis, Inventaris Onroerend Erfgoed [online]

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47091>

Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte: 1.778m² (GIS)

Lengte: 250 m - Breedte: 35 m

Waardevol interieur/cultuurgoederen

Deels bepleisterd interieur met spitsbogen op zuilen met koolbladkapiteel of iconisch kapiteel (koorpartij) als afbeeldingen van bijbelse figuren zoals Adam en Eva, Mozes, David, Isaac, Abraham en Noë. Kruisribgewelven met bewerkte sleutels, lager kruisribgewelf van de toren neerkomend op bundelpijlers. Koor met schijntriforium en resten van 19de-eeuwse polychromie.

Rijke verzameling kunstwerken waarvan de verschillende objecten hier niet allemaal kunnen vermeld worden. Voor een meer gedetailleerde inventaris: Cools J., De Sint-Waldetrudiskerk te Herentals. Gids voor de bezoeker, Herentals, 1997.

Talrijke schilderijen uit 16de eeuw - eerste helft 19de eeuw zo veel mogelijk thematisch opgesteld: heiligenlevens, legenden en mirakels in noordelijke kooromgang, taferelen uit het Oude Testament en over de Geboorte in zuidelijke kooromgang, taferelen uit het leven van Christus in zuidelijke zijbeuk en Passietaferelen in noordelijke zijbeuk.

Merendeel van de schilderijen opklimmend tot de 17de eeuw, afkomstig uit het atelier van bekende meesters, oude kopieën of anonieme werken. Van de Herentalse schildersdynastie Francken (16de-17de eeuw) zijn er een negental werken waaronder enkele drieluiken.

Uitgebreide verzameling beelden uit periode 15de-19de eeuw met als blikvanger het Brusselse retabel van Passier Borreman (circa 1520): De marteling van Sint-Crispien en Crispiniaan.

Barok Onze-Lieve-Vrouwe-altaar (gemarmerd hout, einde 17de eeuw), altaren van of toegeschreven aan J. Verbuecken (gemarmerd hout, eind 17de eeuw) onder meer Sint-Anna-altaar, Sint-Antoniusaltaar, Sint-Jansaltaar, hoogaltaar van 1778 naar ontwerp van C. Kenis, uitgewerkt door A.J. Vasseur, classicistische altaren onder meer van Heilig Kruis (gemarmerd hout, einde 18de eeuw - eerste helft 19de eeuw) en neogotisch Sint-Jozefsaltaar (tweede helft 19de eeuw).

Koorgestoelte (1661-1664) door J. Verbuecken en J. Van Tendelo met snijwerk van P. Verbruggen. Neogotische communiebanken met balustrades en kolommen (1880) door L. Van Ryswyck. Marmeren preekstoel naar ontwerp van R. Lemaire (1950). Biechtstoelen uit 1651 door de Herentalse schrijnwerker J. Van Tendelo met beelden uit het atelier van P. Verbruggen, régence-biechtstoel (1756) van J. Verbuecken met beelden van P. Van Dyck. Doksaal met orgelfront in rococo; orgel door F.J. en L.F. Verbuecken naar model van A. Van Berckelaer, schrijnwerk van J. Van Hove en beeldhouwwerk door J. Brasseur en W. Mavou.

Orgel hersteld door B. Pels-D'Hondt in 1966-1968. Romaanse doopvont van Doornikse hardsteen (eerste helft 13de eeuw) met koperen deksel van 1642 door G. Van Opstal. Zuidelijke kruisbeuk met muurschildering uit de 15de eeuw. Hek van doopkapel uit de 15de eeuw. Rococo koorhek (18de eeuw). Muurkast met renaissancesnijwerk (eerste helft 16de eeuw). Relikwiekast (J. Spoeden, 1685-1686). Reliekschrijn van Sint-Waldetrudis (1685-1686).

In sacristie: classicistische kasten en lambriseringen van circa 1785. Zesarmige 17de-eeuwse luchter in koor. Naamlijsten van Broederschap van Heilige Drievuldigheid (eerste helft 18de eeuw). Neogotische lichtkronen (1869-1879) en tabernakel (1869) van L. Van Ryswyck. Zuidelijk transept: grafstenen waarvan oudste opklimmen tot de 15de eeuw. Glasraam met afbeelding van St.-Antonius-Kluizenaar (1588, gerestaureerd in 1878) in Sint-Antoniuskapel (zuidelijke kooromgang), overige glasramen uit periode 1878-circa 1920.

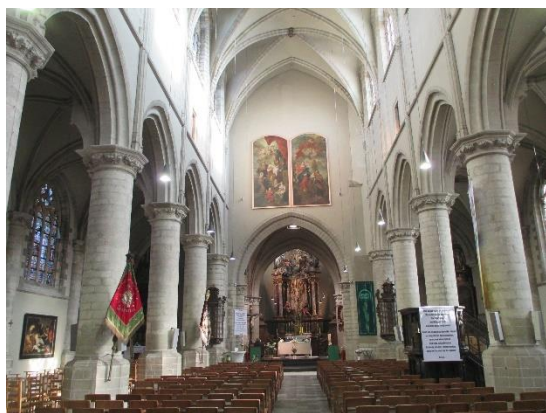
Exterieur/interieur

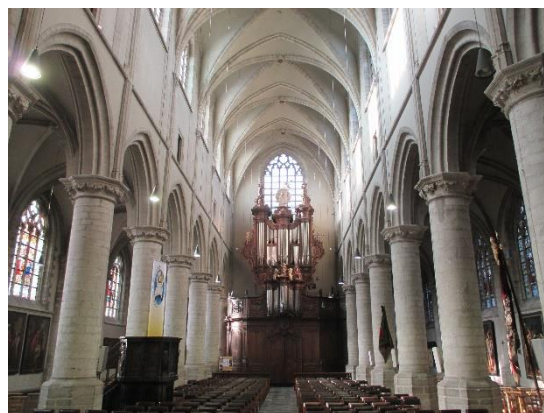
Exterieur vooraanzicht

Exterieur zijaanzicht

Interieur vooraanzicht

Interieur achteraanzicht

Voorzieningen

Sanitair	3 Wc's
Verwarming	Centrale verwarming op gas (bouwjaar 1993)
Verlichting	Algemene ledverlichting
Keukenvoorzieningen	Geen
Audiosysteem	Aanwezig

Beeldscherm(en)	Niet aanwezig, aankoop in overweging
Rolstoeltoegankelijkheid	Ja hellend vlak aan de zij-ingang.
Diefstal- en brandbeveiliging	Aanwezig via AEW security
Bliksembeveiliging	Ja
Gsm-operatoren	Nee

Bouwfysische toestand

Laatste inspectie Monumentenwacht³

07/10/2016, 25/10/2016, 22/11/2016, 7/10/2019, 10/10/2019, 24/7/2023, 2/8/2023

Conclusie inspectieverslag

Geen

Urgente problemen

Geen

Plannen om deze problemen aan te pakken

Geen

Geplande investeringswerken

Er zijn net ingrijpende dakwerken uitgevoerd.

Financiële gegevens

- Geplande investeringen

Jaar	Werken aan de parochiekerk	Budget	Uitvoering
2024-2025	Restauratie daken fase 2	Bedrag gunning is 500.478,91 euro Subsidie onroerend erfgoed is 281.052,22 euro Inbreng stad is 10% van de subsidie	In uitvoering

- Voor de Sint-Waldetrudiskerk en de Sint-Catharinakerk worden er momenteel geen exploitatietoelagen betaald door de stad. Er zijn momenteel geen redenen om aan te nemen dat dit in de huidige legislatuur zou wijzigen, maar de kerkraden hebben nog geen ontwerpen van meerjarenplanning doorgegeven.

2019	2020	2021	2022	2023	2024
0	0	0	0	0	Niet gekend

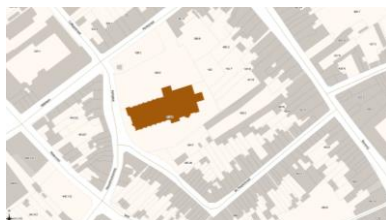
2025	2026	2027	2028	2029	2030
0	0	0	0	0	0

III. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Geografische ligging

Ferraris kaart (1771 – 1778)

Basiskaart GRB

Gewestplan

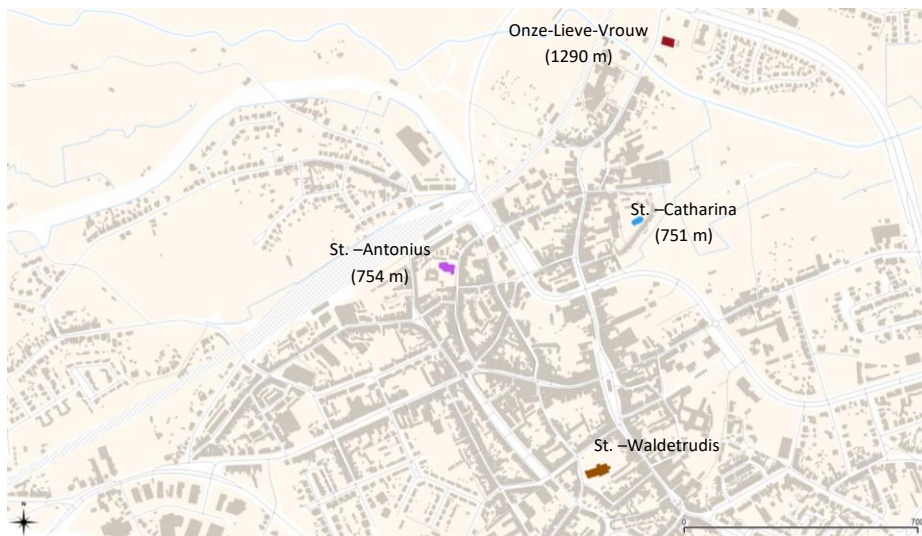
Rol van de kerk

De kerk vervult een centrale rol binnen de ontstaansgeschiedenis van Herentals. De stad ontstond uit twee zelfstandige kernen, namelijk een landbouwvestiging rond de Sint-Waldetrudiskerk als een allodium (villa) van het kapittel van de reguliere kanunnikessen van Bergen en een noordelijk gelegen handelsnederzetting in de loop van de 12de eeuw ontstaan aan de Nete.

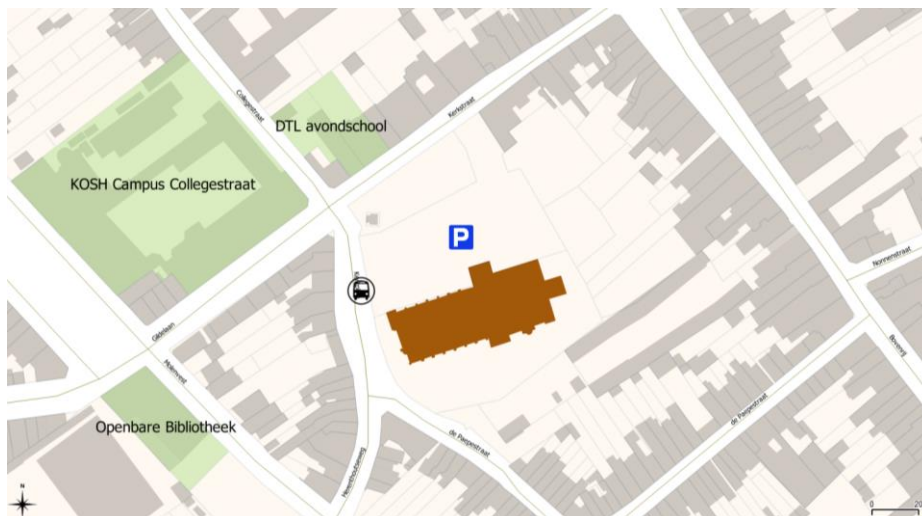
In het kerkelijke vlak kende Herentals, met uitzondering van het begijnhof, slechts één parochie van vóór 1186 tot 1936: Sint-Waldetrudis. In 1186 schonk de bisschop van Kamerijk het altaar van Herentals aan het kapittel van Bergen. Het kapittel van Herentals, opgericht in 1367, bleef slechts kort bestaan en in 1531 kwam het personaat van Herentals met alle inkomsten in het bezit van het kapittel van Hoogstraten. Het belang van Herentals blijkt uit de aanwezigheid van een aantal geestelijke instellingen: een gasthuis (circa 1253), een begijnhof (vóór 1266), het Besloten Hof (1410), een minderbroedersklooster (1472) en een refugiehuis van de Mechelse augustijnen (1521). Pas in de 20ste eeuw werden onder invloed van de demografische evolutie nieuwe parochies opgericht: Onze-Lieve-Vrouw (1936), Sint-Antonius (1965) en Sint-Jan-de-Doper (1966).

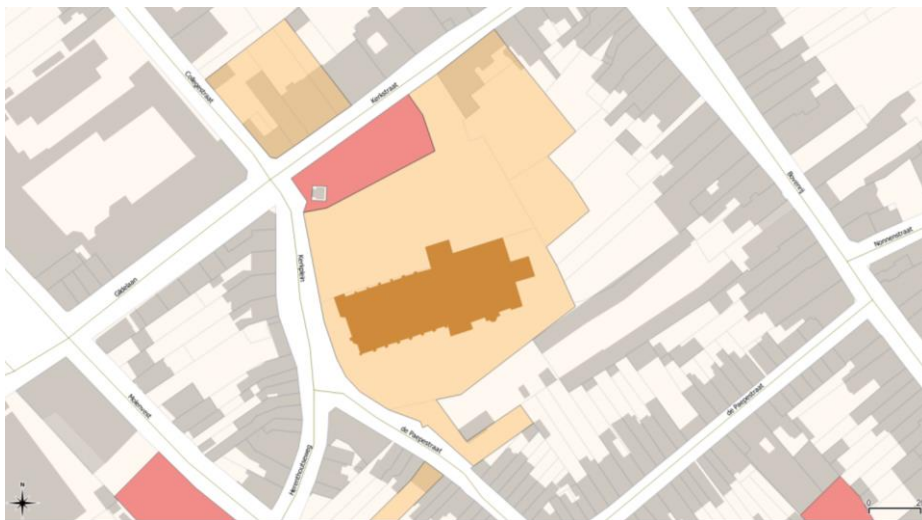
De kerk zelf vervult een prominente rol midden in het centrum aan het kerkplein, een nagenoeg rechthoekig, gekasseid plein ontstaan bij de opheffing van het kerkhof rondom de kerk (begin jaren 1960) en de afbraak van de huizen in de Kerkstraat. Gelegen langs de Kerkstraat, een rechte verbindingsstraat tussen de Grote Markt en het Kerkplein met **heterogene lintbebouwing** vanaf de 19de eeuw.

Nabije kerken

Publieke accommodatie

IV. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Eucharistievieringen	1x wekelijks zondag Gemiddeld 90 mensen/viering
Doopsels	14 / jaar
Vormsels	65 / jaar
Uitvaarten	34 / jaar
Trouwen	6 / jaar
Socio-cultureel gebruik	60 / jaar (5-10 concerten, wekelijkse orgellessen, 9 preekstoel) • Er worden 12 uur per week orgellessen van de academie gegeven • Begeleide bezoeken met stadsgidsen en scholen • Vrije toeristische openingen 3 dagen van juni tot september

V. Toekomst

Huidig statuut: A

Nieuw statuut: A en zondagskerk

De Sint-Waldetrudiskerk heeft een hoge culturele en historische waarde en wordt veelvuldig gebruikt. Er wordt volop ingezet op valorisatie door het organiseren van nevenactiviteiten zoals lezingen (bijvoorbeeld De Preekstoel, orgelconcerten, enzovoort). De huidige generatie vrijwilligers draagt het werk over aan een volgende generatie, om de continuïteit te waarborgen.

De verschillende parochies, samen met diverse verenigingen, wensen te blijven investeren in het sociale weefsel, om zo een open gemeenschap te vormen. Er zal in de komende jaren actief aandacht besteed worden aan valorisatie van de kerkgebouwen.

3.6 Sint-Jan de Doper

I. Identificatie

Naam: Sint-Jan de Doper

Geografische ligging

- Palmenlaan 22, Herentals 2200
- Provincie: Antwerpen
- Kadastraal: Herentals 2 D 848/02e
- Bestemming: Woongebied

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Antwerpen
- Dekenaat Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: heilige Thomas

Eigenaar: Kerkfabriek parochie Sint-Jan-de-Doper, Palmenlaan 24, 2200 Herentals

II. Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Bescherming Geen

Besluit /

Datum /

ID nr. /

Geschiedenis parochie

Op 21 november 1960 werd de kapelanie opgericht met als kapelaan J. Gijssels. In 1966 werd de zelfstandige parochie erkend en J. Gijssels werd aangesteld als pastoor en bleef pastoor tot 1994.

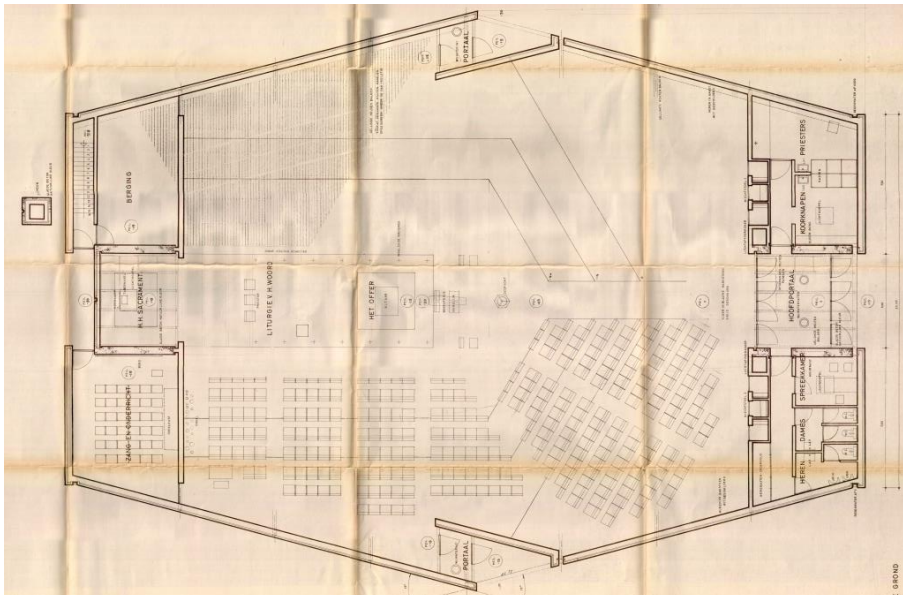
Beschrijving

In 1960 - 1961 bouwden de vrijwilligers aan een kapel. Deze kapel functioneert nu als parochiezaal. Door een inzameling van gelden van de bouwclub en subsidies werd in 1969 gestart met de bouw van deze zaalkerk naar een ontwerp van M. Van Loven.

De inzegening van de gedenksteen gebeurde op 15 augustus 1969 door Mgr. Eykens, het einde van de bouwwerken en de ingebruikname was in juni 1970. De kerk werd gewijd op 4 juli 1970 door Mgr. Daems.

Later werd in twee delen (eerste deel 1971, vervolledigd 1977) het pijporgel bijgebouwd.

Gebouw en architecturale mogelijkheden

Oppervlakte: 1138 m² (kadaster) - 1001,8 m² (GIS)

Lengte: 41 m - Breedte: 30 m

Waardevol interieur/cultuurgoederen

Er zijn een aantal kunstwerken gemaakt door de lokale bevolking die verankerd zijn aan het gebouw

Exterieur/interieur

Exterieur vooraanzicht

Exterieur zijaanzicht

Interieur vooraanzicht

Interieur achteraanzicht

Voorzieningen

Sanitair	2 Wc's
Verwarming	Centrale verwarming op stookolie (bouwjaar 1970)
Verlichting	Algemene ledverlichting
Keukenvoorzieningen	Geen
Audiosysteem	???
Beeldscherm(en)	Niet aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	Ja
Diefstal- en brandbeveiliging	????
Bliksembeveiliging	????
Gsm-operatoren	????

Uitbreidings- of afsplitsingsmogelijkheden

Het kerkgebouw zelf biedt gezien haar vorm weinig tot geen afsplitsingsmogelijkheden. De grote tuin aan de westzijde, in eigendom van de kerkfabriek en de stad, biedt objectief gezien wel wat uitbreidingsmogelijkheden. Ook de percelen aan de zuidzijde, waarop de parking en de feestzaal gevestigd zijn, zijn in eigendom van de stad en de kerkfabriek. De parochiezaal wordt momenteel erfpacht gegeven aan KOSH.

Bouwfysische toestand

Laatste inspectie Monumentenwacht⁴

Geen lid van Monumentenwacht

Conclusie inspectieverslag

/

Urgente problemen

Geen.

Plannen om deze problemen aan te pakken

Geen

Geplande investeringswerken

Geen

Financiële gegevens

- Geen geplande investeringen gekend
- Exploitatietoelagen

2019	2020	2021	2022	2023	2024
15.554,97 + 7500 investerings- toelagen	17.609,97	17.817,00	22.280,00	14.296,22	niet gekend

De kerkraden hebben nog geen ontwerpen van meerjarenplanning doorgegeven. Voor 2025 – 2030 werd een inschatting gemaakt via een gemiddelde van bedragen 2019-2023 + 10%

2025	2026	2027	2028	2029	2030
20.912	20.912	20.912	20.912	20.912	20.912

III. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

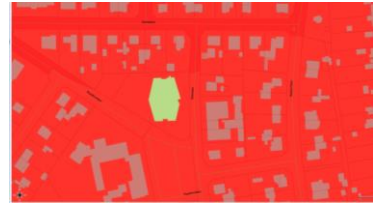
Geografische ligging

Ferraris kaart (1771 – 1778)

Basiskaart GRB

Gewestplan

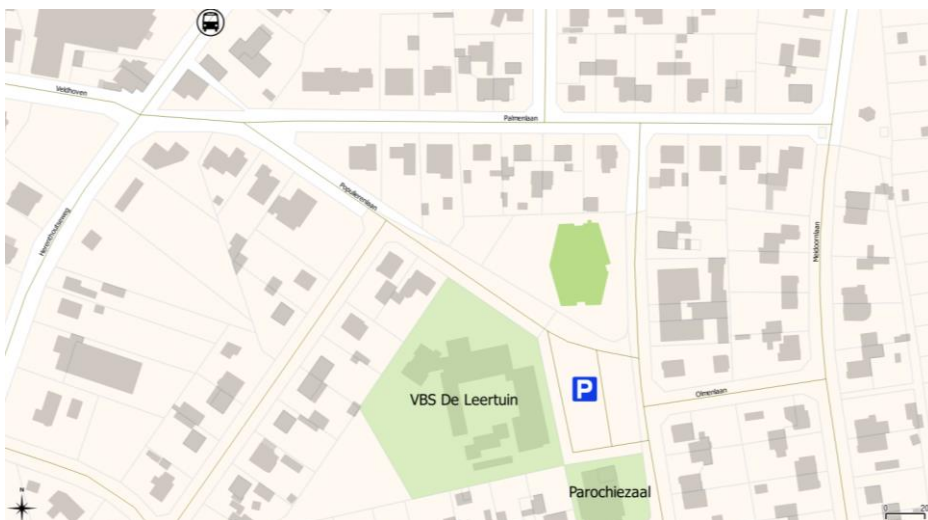
Rol van de kerk

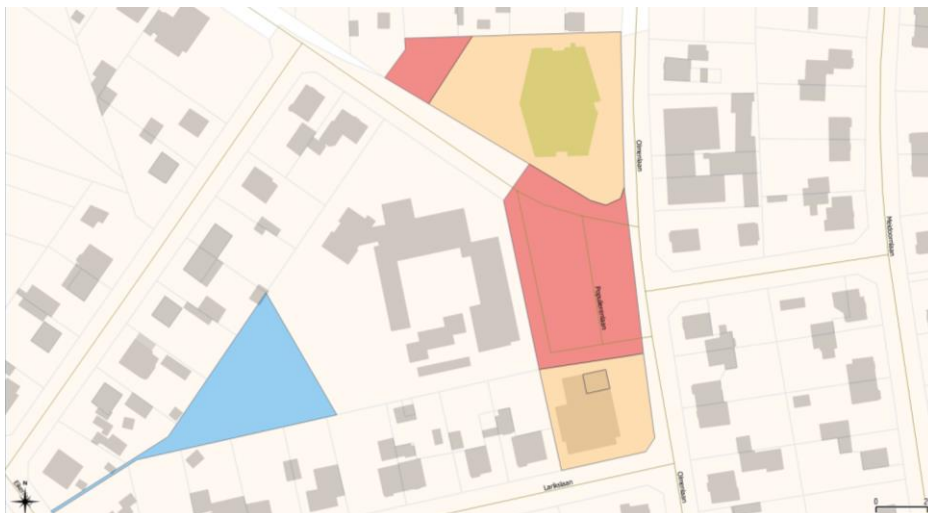
De kerk vervult een centrale rol binnen 'De Molekens', een naoorlogse stedelijke woonwijk ten zuiden van het centrum, tussen het Albertkanaal en de Herenthoutseweg. De kerk **is gelegen** heeft een prominente plaats op het centrale plein in de wijk, langs de Populierenlaan en Olmenlaan, waar ook de school en de parochiezaal gevestigd zijn.

Nabije kerken

Publieke accommodatie

IV. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Eucharistievieringen	1x wekelijks Zon- en feestdagen, woensdagen Advent en 40-dagentijd Gemiddeld 25 mensen / viering
Doopsels	6 / jaar
Vormsels	16 / jaar
Uitvaarten	2 / jaar
Trouwen	0 / jaar
Socio-cultureel gebruik	30/jaar (Grootouderfeest, (Kerst)concerten (ook in samenwerking met de stad), optredens, vormselcatechese, nieuwjaarsreceptie, Adventsactie: 'Soep op de stoep', vastenactie: 'Koffiestop', repetities :schoolvieringen eerste communie en vormsel, boeteviering, kruisweg)

V. Toekomst

Huidig statuut: B

Nieuw statuut: B

De verschillende parochies, samen met diverse verenigingen, wensen te blijven investeren in het sociale weefsel, om zo een open gemeenschap te vormen. Er zal in de komende jaren actief aandacht besteed worden aan valorisatie van de kerkgebouwen.

We vermoeden een geleidelijk uitdovend parochiaal leven. Vanuit de lokale wijkwerking zou er interesse zijn om een nieuwe invulling aan de kerk te geven. Op termijn zal de parochie samengevoegd worden met een andere parochie (Sint-Waldetrudis) als het pastoraal leven stilvalt.

In het vorige kerkenbeleidsplan was voorzien dat de kerk op 1/1/2025 aan de eredienst onttrokken zou worden en dat de stad tot zolang instandhoudingswerken garandeerde. De fysische staat van het gebouw baart weinig zorgen en er zijn dus geen dringende ingrepen nodig.

Deze plannen hebben vertraging opgelopen, maar zullen verder behartigd worden en uiterlijk in 2026 opgestart worden: coaching-traject, ontwerpbureau en waardering met mogelijke subsidiering bij Kerk+ en **veerkrachtige dorpen**.

Dit traject zal een bestemming voor het gebouw maar ook een visie voor de parochie en de locatie verduidelijken, samen met de nodige financiële middelen die **hiervoor tegenover** staan.

3.7 Sint-Bavo

I. Identificatie

Naam: Sint-Bavo

Geografische ligging

- Ring 7, Herentals 2200
- Deelgemeente Noorderwijk
- Provincie: Antwerpen
- Kadastraal: Herentals 3 B 180d, 180e en 181a
- Bestemming: Woongebied

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Antwerpen
- Dekenaat Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: heilige Thomas

Eigenaar: Stad Herentals, Augustijnenlaan 30, 2200 Herentals

II. Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Bescherming	Erkend monument
Besluit	Parochiekerk Sint-Bavo
Datum	28 april 1998
ID nr.	5595

Geschiedenis kerk/parochie

Al vanaf 974, toen Noorderwijk voor het eerst in de archivalia vermeld is, moet deze plaats enige betekenis gehad hebben vermits zij een kerk/gebedshuis bezat. Uit deze akte blijkt dat keizer Otto II Northrewic terugschonk aan de Sint-Baafsabdij te Gent, de vroegere bezitster. Wat voor een gebedshuis in Noorderwijk aanwezig was is niet geweten, maar uit allerlei bronnen kan men afleiden dat er reeds aan godsdienstbeleving gedaan werd.

De huidige kerk is hiermee vergeleken van een zeer recente datum, maar de huidige toren in gotische stijl stamt uit de 15^e eeuw. Het middeleeuwse kerkgebouw werd echter in 1607 volledig verwoest tijdens de godsdienstoorlogen, **waarbij de geuzen en protestanten een** spoor van vernieling door onze streken trokken. De kerk die nadien werd opgebouwd bleek in 1870 te klein geworden en werd afgebroken om plaats te maken voor het gebouw in neogotische stijl.

Beschrijving huidig kerkgebouw

Deze neogotische kerk werd opgetrokken in 1870-1875 naar ontwerp van Van Gastel en P.J. Taeymans met behoud van 15de-eeuwse toren in gotische stijl. Het torenuurwerk werd geplaatst in de periode 1658-1672. Grote herstellingen werden uitgevoerd in 1742, 1855 en 1953. Het torenkruis dateert van 1858 en deze kerk bleef bestaan tot 1870. Bij de afbraak werden elementen uit de oude kerk gerecupereerd. De plannen werden getekend door de provinciale architect Van Gastel, later overgenomen door Taeymans.

De kerk is vooral opmerkelijk voor haar neogotische binnenschildering die reeds bij de bouw in 1870 werd aangebracht. De originele schildering is bewaard in het koor. In 1956 werd het schip herschilderd.

De kerk is opgebouwd als een driebeukige kruisbasiliek met westtoren. Het schip en de zijbeuken tellen vier traveeën, het transept één travee en het koor vier rechte traveeën met driezijdige sluiting. Het gebouw is opgericht in baksteen met gebruik van natuursteen voor dekstenen, doorlopende kordons en venstertraceringen en bevindt zich onder een leien bedaking.

De toren van vijf geledingen wordt bekroond met een ingesnoerde naaldspits en bestaat uit een zandstenen onderbouw met een band van ijzerzandsteen en een bakstenen bovenbouw met in de derde geleding gebruik van zandsteen voor de hoekstenen en vensteromlijstingen. Links sluit een polygonale traptoren van bak- en zandsteen aan. De toren is voorzien van versneden, overhoekse steunberen. De toegang wordt gevormd door een schouderboogdeur onder spitsboogveld waarin een radvenster met vierpas,

dagkanten met gekoppelde zuiltjes onder geprofileerde spitsboog en het geheel in een vlakke omlijsting met puntgevel. De inkom wordt bekroond door een roosvenster en aan de noordzijde bevindt zich een overluifeld kruisbeeld uit de 16de eeuw.

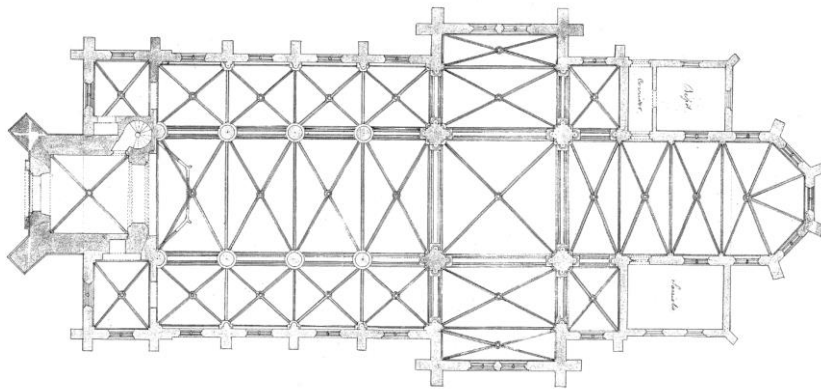
Schip, transept en koor worden geritmeerd door al dan niet versneden steunberen, uitgewerkte baksteenfriezen en spitsboogvensters met neogotisch maaswerk. De transeptsluitingen zijn gekenmerkt door gekoppelde spitsboogvensters en radvenster in één natuurstenen spitsboogomlijsting, in de zuidelijke arm werden in 1970 gekoppelde rechthoekige deuren in spitsboogomlijsting aangebracht.

Bron Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Parochiekerk Sint-Bavo, Inventaris Onroerend Erfgoed [online]

<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47258>

Architecturale mogelijkheden

Grondplan en afmetingen

Opp.:
869 m² (GIS)
Lengte:
148 m
Breedte:
22 m

Waardevol interieur/cultuurgoederen

Het gepolychromeerde interieur bevat spitsbogen op zuilen met polygonale sokkel en knoppenkapiteel en wordt overwelfd door kruisribgewelven. De decoratieve neogotische beschildering bestaat uit geometrische en bloemmotieven, trompe-l'oeils en christelijke symbolen zoals IHS, lam, godslamp en vis.

De kerk bevat nog ten dele het meubilair van de vroegere kerk:

- Preekstoel uit 1662 gemaakt door Jacobus Verbuecken met beeldsnijwerk van Peter Verbruggen, beiden uit Herentals
- Beeld Jezus aan het Kruis (16de eeuw)
- Beeld Onze-Lieve-Vrouw met kind (1628), gepolychromeerd hout
- Beeld Sint-Bavo (18de eeuw), gepolychromeerd hout
- Beeld Sint-Sebastiaan (1809), gepolychromeerd hout
- Beeld Heilige Rochus (18de eeuw), gepolychromeerd hout
- Schilderij Onze-Lieve-Vrouw met slapend Jezuskind (16de eeuw)
- Schilderij De vermenigvuldiging van de broden en de vissen (17de eeuw)
- Schilderij Heilige Hieronymus (17de eeuw)

- Grafstenen uit de 18de eeuw.

Dit geheel werd aangevuld met neogotisch meubilair:

- Hoofdaltaar en twee zijaltaren respectievelijk uit 1875 en 1877
- Communiebank (1875)
- Biechtstoelen (1876)
- Koorgestoelte (1878)

De zeven originele glasramen uit 1872, vervaardigd door Samuel Coucke uit Brugge zijn nog aanwezig. In 1943 werden ze aangevuld met nieuwe ramen.

Exterieur/interieur

Exterieur vooraanzicht

Exterieur zijaanzicht

Interieur vooraanzicht

Interieur achteraanzicht

Voorzieningen

Sanitair	Werken worden ingepland in kader van nevenbestemming
Verwarming	Centrale verwarming op stookolie (bouwjaar 1967)
Verlichting	Ledverlichting wordt ingepland in kader van nevenbestemming
Keukenvoorzieningen	Werken worden ingepland in kader van nevenbestemming
Audiosysteem	Aanwezig
Beeldscherm(en)	Niet aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	Rolstoeltoegankelijk langs de zijingang
Diefstal- en brandbeveiliging	Ja in toren en gedeelte zolder
Bliksembeveiliging	Ja
Gsm-operatoren	Wordt momenteel overwogen

Uitbreidings- of afsplitsingsmogelijkheden

De kerk zelf biedt weinig tot geen afsplitsingsmogelijkheden. Uitbreidingsmogelijkheden naar de aangrenzende parking en de pastorie ten zuiden en de achtergelegen tuin ten oosten van de kerk, allen in eigendom van de stad, zijn er wel maar lijken niet opportuun. Voor de pastorie en schuur zoekt de stad naar een nieuw ingebruikname.

Duurzaamheid: gebeurde ingrepen en kansen

- Er is een aanvraag voor een onderzoekspremie voor voorafgaand onderzoek ingediend bij het agentschap onroerend erfgoed om energie-audit te laten uitvoeren.
- Eventuele toekomstige kansen m.b.t. duurzaamheid zullen hieruit moeten blijken.
- Zonnepanelen zijn overwogen in kader van de dakwerken, maar er zijn andere daken die toegankelijker zijn en meer mogelijkheden bieden.
- Isolatie bovenop de gewelven is overwogen in kader van de dakwerken maar zal niet uitgevoerd worden.

Biodiversiteit:

Bij de opstart van de dakwerken zijn vleermuizen gevonden en is er een afwijking van het soortenbesluit gevraagd aan het Agentschap voor Natuur en Bos. Mits een aantal voorzorgsmaatregelen en aanpassingen mocht de restauratie van de dakwerken van start gaan op 1 april 2025. Zo zullen en vliegopeningen voorzien worden, zodat het dak beschikbaar blijft als rustplaats en voorplantingsplaats voor de grijze grootoorvleermuis (*Plecotus austriacus*) en laatvlieger (*Eptesicus serotinus*). Aanvliegroutes zijn niet bekend.

Bouwfysische toestand

Laatste inspectie Monumentenwacht⁵

28/03/2013, 26/04/2013 en 2019

Conclusie inspectieverslag

/

Urgente problemen

- Dakconstructie, dakbedekking en dakgoten en dakafvoeren.
- Beschadiging van de muurschilderingen
- Schrijnwerk en beglazing

Plannen om deze problemen aan te pakken

- Restauratie van de dakwerken zijn gestart, uitvoeringstermijn is 120 werkdagen
- Een studie loopt ten einde over de binnenschilderwerken

Geplande investeringswerken

Er wordt momenteel werk gemaakt van de restauratie van de daken. Er worden een eerste reeks werken ingepland in kader van de nevenbestemming.

Financiële gegevens

- Geplande investeringen

Jaar	Werken aan de parochiekerk	Budget	Uitvoering
2025	Restauratie daken	Bedrag gunning is 924.699,21 euro Subsidies van onroerend erfgoed	In uitvoering
2026	Inrichtingswerken: keuken, sanitair en elektriciteit		

- Exploitatietoelagen: Hier is er een opsplitsing gemaakt per m² tussen de Sint-Bavokerk en de Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand

2019	2020	2021	2022	2023	2024
23.732,18	10.125,01	15.362,35	34.453,93	14.194,51	niet gekend

De kerkraden hebben nog geen ontwerpen van meerjarenplanning doorgegeven.
Voor 2025 – 2030 werd een inschatting gemaakt via een gemiddelde van bedragen
2019-2023 + 10%

2025	2026	2027	2028	2029	2030
21.530	21.530	21.530	21.530	21.530	21.530

III. Situering van het gebouw in zijn ruimtelijke omgeving

Geografische ligging

Ferraris kaart (17771 – 1778)

Basiskaart GRB

Gewestplan

Rol van de kerk

De kerk heeft een centrale rol binnen deelgemeente Noorderwijk, een centrale deelgemeente van Herentals met meer dan 5.000 inwoners, grotendeels gelegen ten zuiden van de autosnelweg E 313.

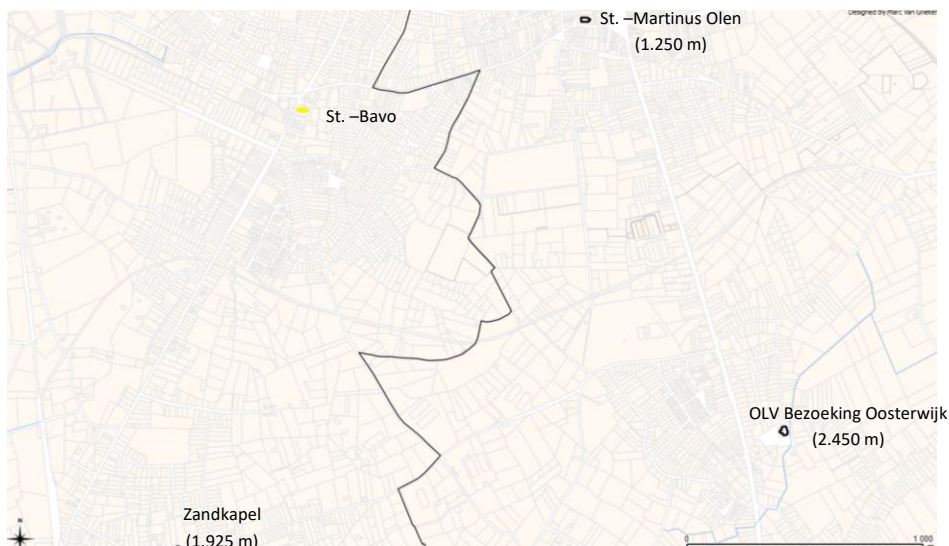
Het dorp heeft mogelijk een Romeinse oorsprong (archeologische vondsten aan de Hoogton). Eerste vermelding in 974 als Northrewic dat door keizer Otto II werd teruggegeven aan de Gentse Sint-Baafsabdij, nadien geruild met de heer Solgbernus en in de 13de eeuw in het bezit van de familie Berthout als deel van het Land van Geel. Later eigendom van Mathilde van Gelderland, gravin van Kleef en vrouwe van Mechelen die Noorderwijk in 1370 aan ridder Jan van Lier schonk. Vanaf de 16de eeuw door huwelijk in handen van de families de Plaines (16de eeuw), van Busleyden (1613-1663) en van Tiras (1663); door erfenis van 1674 tot einde 18de eeuw eigendom van het geslacht 't Serclaes. Tijdens het Ancien Régime deels horend bij het Land van Geel en zeker tot de 16de eeuw verbonden met Morkhoven, waarover de heren van Noorderwijk de jurisdictie hadden. Voorts bestonden er banden met Itegem en Zoerle-Parwijs en waren er meerdere grondbezitters, onder andere de abdij van Tongerlo met een eigen laathof.

Centrum met lintbebouwing en 20st-eeuwse woonwijken ten noorden en ten oosten, sociale woningbouw door de Geelse Bouwmaatschappij naar ontwerp van M. Vangenechten, J. Gilles en M. Matheve vanaf midden jaren 1960. Voorts landelijk gebied met verspreide bewoning.

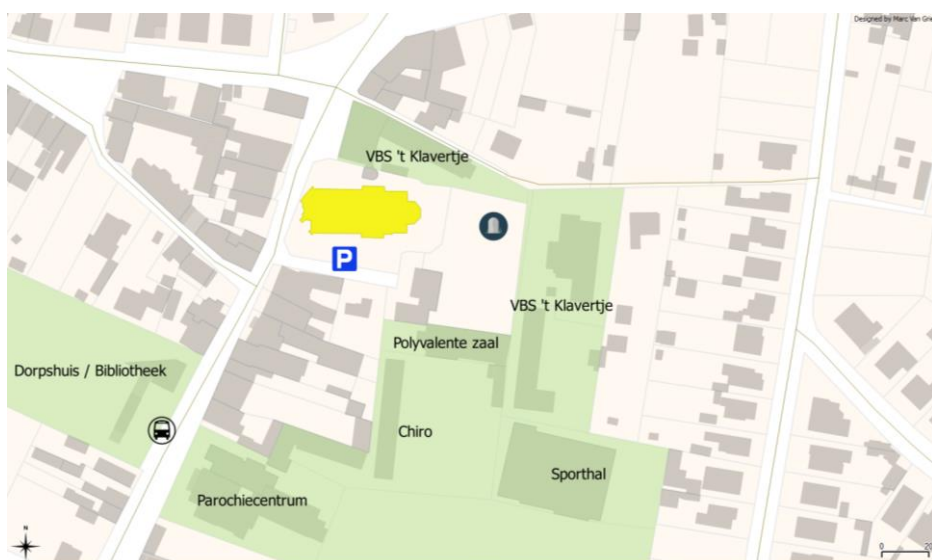
De kerk is gelegen midden in het centrum langs de Ring. In deze straat is naast de inplanting de kerk en de pastorie ook andere lintbebouwing vanaf de tweede helft van de 19de eeuw te vinden.

Nummers 12, 16 en 22-24: bescheiden dorpswoningen van één (nummers 22-24) of twee bouwlagen onder pannen zadeldaken; gecementeerde of beschilderde lijstgevels met rechthoekige muuropeningen. Tussen nummers 38 en 40: lindedreef naar het kasteel, aangeplant in 1870, aan het begin enkele arduinen pijlers. Nr. 40: vernieuwd landhuis uit het vierde kwart van de 19de eeuw (op kadaster geregistreerd in 1883), mogelijk een vroegere afhankelijkheid van het kasteel.

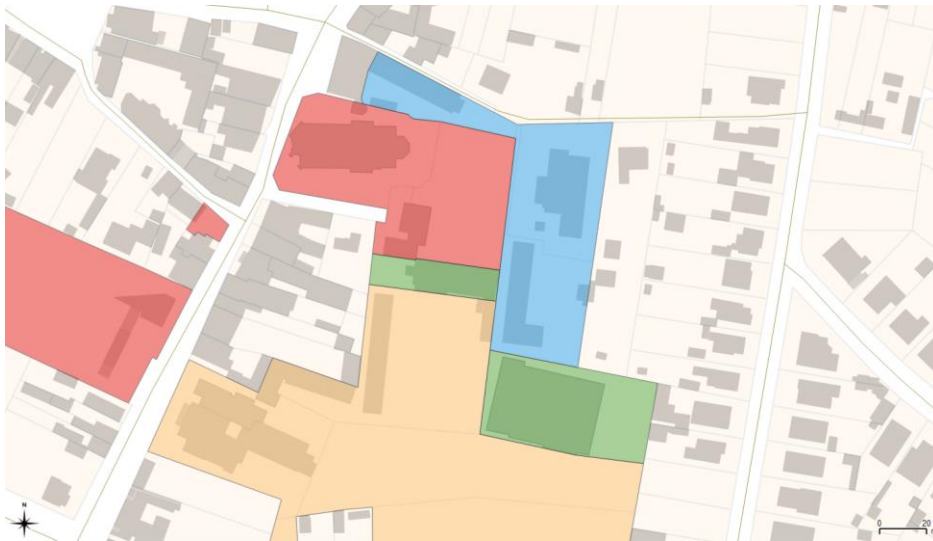
Nabije kerken

Publieke accommodatie

Eigendommen **Stad**/Kerkfabriek/Dekenaat/**Chiro**

IV. Beschrijving van het actueel gebruik en de actuele functie

Eucharistievieringen	1 X maand (3 ^{de} zondag)
	Gemiddeld 35 mensen / viering
Doopsels	22 / jaar
Vormsels	0 / jaar
Uitvaarten	9 / jaar
Trouwen	5 / jaar
Socio-cultureel gebruik	3 / jaar (catechese en klassieke concerten, tentoonstelling heemkundige kring)

V. Toekomst

Huidig statuut: B

Nieuw statuut: B

Zowel de buitenzijde als het interieur van de kerk is beschermd. Op dit moment is een restauratie door de stad in uitvoering met subsidies vanuit de Vlaamse Overheid. Er wordt ingezet op nevenbestemming, met subsidies vanuit Kerkplus binnen de waardigheid van het gebouw, waarbij de helft van de kerk voor religieuze doeleinden in gebruik blijft. De liturgische activiteit hebben voorrang op de nevenactiviteit.

In de Sint-Bavokerk zal gebruik gemaakt worden van een hekwerk om het visuele onderscheid te maken tussen het gedeelte bestemd voor de erediensten en het gedeelte dat gebruikt wordt voor de nevenactiviteiten. Voor grotere activiteiten kan het hekwerk opengezet worden zodat de volledige kerk gebruikt kan worden. De Kerkfabriek doet de coördinatie van de verschillende activiteiten, hiervoor is een gebruiksovereenkomst in de maak met de stad

De geloofskern van Sint-Bavo is klein, we houden ons aan de afspraken van vorig kerkenbeleidsplan: gradueel onttrekken uit de erediensten. Wij behouden een B-statuuut, aangezien het gebouw een beschermd monument is dat gerenoveerd/gerestaureerd wordt en aldus een investering is.

Indien de frequentie van de religieuze activiteit daalt, ontstaat er meer ruimte voor nevenactiviteiten. De nevenbestemming geeft nieuwe mogelijkheden; maar er zijn veel zalen in de buurt die elkaar beconcurreren. Er is geen vraag vanuit de gemeenschap voor extra ruimte (nevenbestemming) en men vreest dat de investeringen van de stad niet beantwoorden aan de lokale verwachtingen.

We verwijzen hierbij naar het masterplan voor het binnengebied van Noorderwijk opgemaakt door de stad, de samenvatting is opgenomen in hoofdstuk “plan van aanpak”.

De verschillende parochies, samen met diverse verenigingen, wensen te blijven investeren in het sociale weefsel, om zo een open gemeenschap te vormen. Er zal in de komende jaren actief aandacht besteed worden aan valorisatie van de kerkgebouwen.

3.8 Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand

I. Identificatie

Naam: Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand

Geografische ligging

- Zandkapelweg 17, 2200 Herentals
- Deelgemeente Noorderwijk
- Provincie: Antwerpen
- Kadastraal: Herentals 3 C 174
- Bestemming: Woonuitbreidingsgebied

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Antwerpen
- Dekenaat Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: heilige Thomas

Eigenaar: Stad Herentals, Augustijnenlaan 30, 2200 Herentals

II. Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Bescherming	Erkend monument
Besluit	Kapel Onze-Lieve-Vrouw op het Zand
Datum	28 maart 1956
ID nr.	47273

Geschiedenis parochie/kerk

Te Zandkapel op 26 april 1652 vonden twee spelende kinderen in een eksternest van een eik op de Hoogton het miraculeuze beeldje van O.-L.-Vrouw. Op 16 augustus 1652 gaf het vicariaat van het bisdom Antwerpen, na een onderzoek van de reeds vermelde miraculeuze genezingen, de toelating tot het bouwen van een kapel op de vindplaats. In 1667 volgde de toelating van het bisdom om een grotere kapel te bouwen, die voltooid werd in 1685.

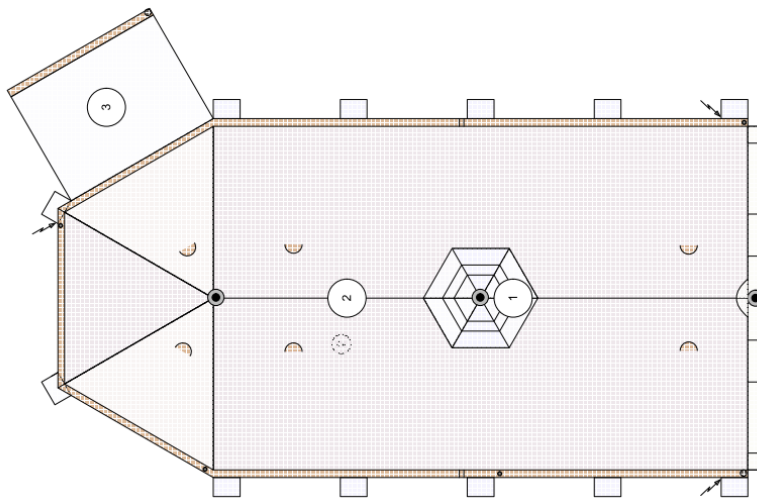
Beschrijving huidige kerk

Barokkapel van 1667-1677 opgericht ter plaatse van de vindplaats van een Onze-Lieve-Vrouwebeeld. Rechthoekige kapel van vier traveeën met driezijdige sluiting en lagere sacristie ten zuidoosten, gelegen op een grosso modo driehoekig, met lindebomen beplant en iets hoger gelegen pleintje. Gerenoveerd in 1992-1995 onder leiding van architecten P. Bellemans en R. Steenmeijer. Kapel van baksteen met gebruik van zandsteen voor onder meer speklagen en steigergaten, overkragend leien zadeldak met zeszijdige dakruiter. Ritmerende versneden steunberen waartussen segmentboogvensters in zandstenen omlijsting met waterlijst en sluitsteen. Westelijke klokgevel met zandstenen pilasters onder hoofdgestel.

Topgevel met decoratieve zandstenen tracering en bekronend Onze-Lieve-Vrouwebeeld. Rondboogdeur in zandstenen omlijsting met vernieuwde imposten en waterlijst. Bepleisterd en beschilderd interieur met cassetengewelf en in koor Christus- en Mariamonogrammen; trekankers en zwart-rode tegelvloer. Recente glas-in-loodramen.

Bron Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Kapel van Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand, Inventaris Onroerend Erfgoed [online]
<https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47273>

Architecturale mogelijkheden
Grondplan en afmetingen

Opp.:
147,45 m²
(GIS)
Lengte:
55 m
Breedte:
11 m

Waardevol interieur/cultuurgooderen

Geschilderd paneel van offerblok (17de eeuw), altaarstuk De geboorte van Christus door A. De Ghellinck d' Elseghem (1880). Beeld zogenaamd Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand van geschilderd hout (16de eeuw). Portiekaltaar van gemarmerd hout (midden 17de eeuw). Eiken communiebank (1769) verwerkt in altaar. Eiken doksaal (tweede helft 17de eeuw). Eiken sacristiekast van 1652, vernieuwd in 1902.

Exterieur/interieur

Exterieur vooraanzicht

Exterieur zijaanzicht

Interieur vooraanzicht

exterieur achteraanzicht

Voorzieningen

Sanitair	Geen
Verwarming	Elektrische centrale verwarming
Verlichting	Niet gekend
Keukenvoorzieningen	Geen
Audiosysteem	Niet gekend
Beeldscherm(en)	Niet aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	Nee
Diefstal- en brandbeveiliging	Niet gekend
Bliksembeveiliging	Ja
Gsm-operatoren	Nee

Duurzaamheid: gebeurde ingrepen en kansen

- Er is een aanvraag voor een onderzoekspremie voor voorafgaand onderzoek ingediend bij het agentschap onroerend erfgoed om energie-audit te laten uitvoeren.
- Eventuele toekomstige kansen m.b.t. duurzaamheid zullen hieruit moeten blijken.

Uitbreidings- of afsplitsingsmogelijkheden

De kapel zelf biedt geen afsplitsingsmogelijkheden. Doordat het aangrenzende perceel Herentals 3 C 173f eigendom is van de kerkfabriek Sint-Bavo, schept dit wel enige uitbreidingsmogelijkheid.

Bouwfysische toestand⁶

Laatste inspectie Monumentenwacht

18/07/2016, daarna niet gekend

Conclusie inspectieverslag

De kapel is in goede staat.

Enkele acute problemen zoals lekken en de westgevel dienen op korte termijn aangepakt te worden.

Urgente problemen

Enkele lekken aan het dak.

De gevelbekleding, aan de westzijde, is verweerd en bevat vermoedelijk asbest. In verweerde toestand kunnen gevaarlijke vezels vrijkomen.

Plannen om deze problemen aan te pakken

De situatie wordt opgevolgd.

Geplande investeringswerken

/

Financiële gegevens

- Geen geplande investeringen
- Exploitatietoelagen: Hier is er een opsplitsing gemaakt per m² tussen de Sint-Bavokerk en de Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand

2019	2020	2021	2022	2023	2024
4.026,82	1.717,99	2.606,65	5.846,07	2.408,49	niet gekend

De kerkraden hebben nog geen ontwerpen van meerjarenplanning doorgegeven.
Voor 2025 – 2030 werd een inschatting gemaakt via een gemiddelde van bedragen 2019-2023 + 10%

2025	2026	2027	2028	2029	2030
3.650	3.650	3.650	3.650	3.650	3.650

III. Ruimtelijke context

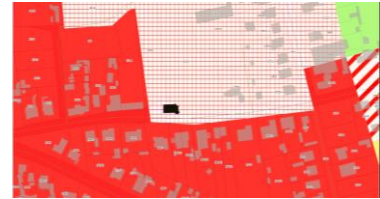
Geografische ligging

Ferraris kaart (1771 – 1778)

Basiskaart GRB

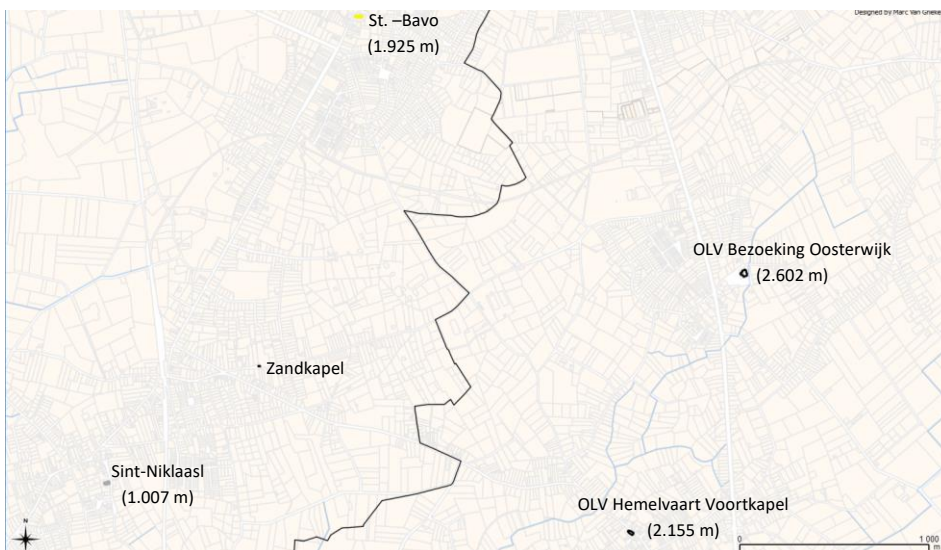
Gewestplan

Rol van de kerk

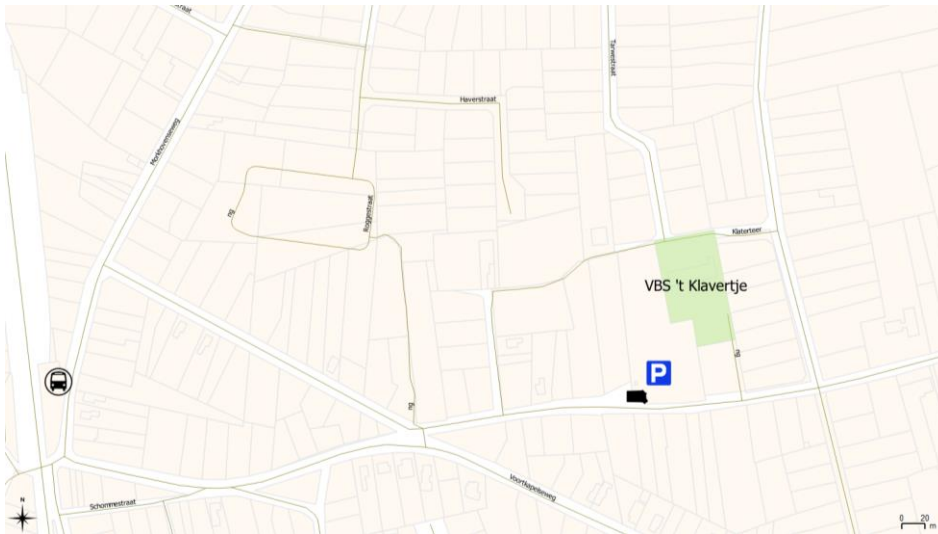
In het gehucht Onze-Lieve-Vrouw op het Zand staat een gelijknamige kapel, ook wel de Zandkapel genoemd. De oorsprong van deze kapel gaat terug tot de ontdekking van een miraculeus Onze-Lieve-Vrouwbeeldje op 26 april 1652. De huidige Zandkapel werd gebouwd tussen 1667 en 1685.

Vanaf haar ontstaan was de Zandkapel een Mariaal bedevaartsoord, maar vanaf de tweede helft van de 19de eeuw trad het verval in en sinds de Tweede Wereldoorlog is de Mariadevotie aan de Zandkapel zo goed als onbestaande.

Nabije kerken

Publieke accommodatie

Eigendommen **Stad/Kerkfabriek**

IV. Actueel gebruik en functie

Eucharistievieringen	1 x maand
	Zondagvoormiddag
	Gemiddeld 30 mensen / viering
Doopsels	60 / jaar
Vormsels	0 / jaar
Uitvaarten	0 / jaar
Trouwen	5 / jaar
Socio-cultureel gebruik	3 / jaar (klassieke concerten)

V. Toekomst

Huidig statuut B

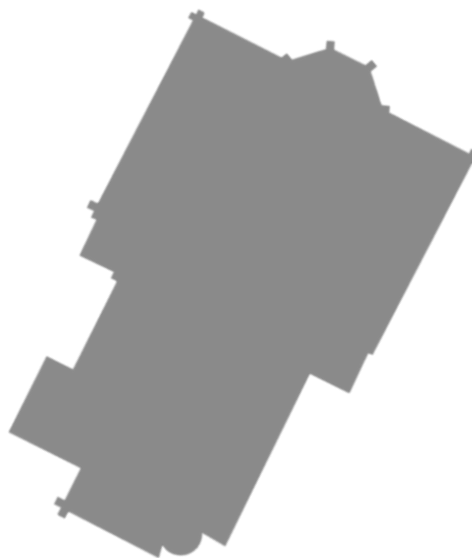
Nieuw statuut: A

Op de eerste zondag van de maand vindt er een eucharistieviering plaats in de Zandkapel (zie hoger). De Zandkapel is beschermd monument. Omwille van haar liturgisch gebruik en monumentale status **wordt deze kerk een A-statuu**t te geven.

Deze kerk is een waardevol alternatief voor kleinere vieringen of activiteiten voor zowel voor de grote Sint-Bavokerk als voor de grote Sint-Niklaaskerk.

De verschillende parochies, samen met diverse verenigingen, wensen te blijven investeren in het sociale weefsel, om zo een open gemeenschap te vormen. Er zal in de komende jaren actief aandacht besteed worden aan valorisatie van de kerkgebouwen.

3.9 Sint-Niklaas

I. Identificatie

Naam: Sint-Niklaas

Geografische ligging

- Sint-Niklaasstraat 1, 2200 Herentals
- Deelgemeente Morkhoven
- Provincie: Antwerpen
- Kadastraal: Herentals 4 B 142 C
- Bestemming: Woongebied

Plaats in kerkelijke structuur:

- Bisdom: Antwerpen
- Dekenaat Zuiderkempen
- Pastorale eenheid: heilige Thomas

Eigenaar: Stad Herentals, Augustijnenlaan 30, 2200 Herentals

II. Beschrijving

Cultuurhistorische waarde

Bescherming	Erkend monument (toren) Bouwkundig erfgoed (kerk)
Besluit	Parochiekerk Sint-Niklaas: toren
Datum	13 oktober 1986
ID nr.	5586 (toren) 47243 (kerk)

Geschiedenis parochie/kerk

Sinds 1279 werd Morkhoven vermeld in archieven en was er een kerk. Door de eeuwen heen was Morkhoven steeds een kleine geloofsgemeenschap. **Vroeger was het ook een graafschap.**

In 1950 groeide de parochie nog verder uit.

Beschrijving huidig kerkgebouw

Even ten zuiden van de dorpskern gelegen, georiënteerde neogotische kruisbasiliek naar ontwerp van J. Bilmeyer van 1906 opgericht in 1908-1909 met westtoren uit de 13de en de 15de eeuw. Restauratie van toren naar ontwerp van P. Gevers in 1999-2000.

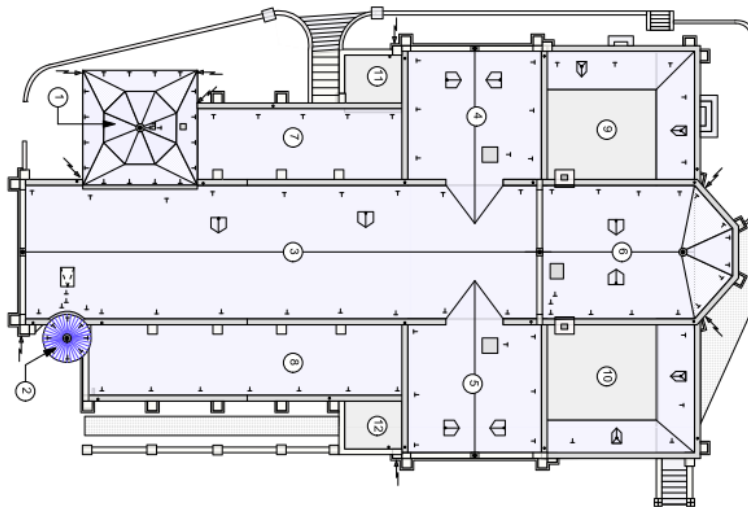
Driebeukig schip van vijf traveeën transept en koor met driezijdige sluiting tussen annexen, leien bedaking. Sobere baksteenbouw met karig gebruik van natuursteen. Ritmerende steunberen en spitsboogvensters.

Westelijke puntgevel met schouderboogdeur onder natuurstenen boogveld met kruismotief omsloten door dubbele spitsboog op driekwartzuiltjes. Polygonale traptoren met ronde bekroning aan zuidzijde. Ten noordwesten: vierkante toren van ijzerzandsteen (13de eeuw) en bak- en zandsteen (15de eeuw) onder ingesnoerde leien naaldspits. Gesloten onderbouw met steekboogdeurtje, spitsboogvenster en enkele lichtspleten. Bovenverdieping met zandstenen speklagen en steigergaten. Verdiepte muurvlakken met boogfriezen en omlopende kordons; spitsbogige galmgaten.

Bron	Agentschap Onroerend Erfgoed 2017: Parochiekerk Sint-Niklaas, Inventaris Onroerend Erfgoed [online] https://id.erfgoed.net/aanduidingsobjecten/5586 (toren) https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/47243 (kerk)
------	--

2.1.II.1 Architecturale mogelijkheden

Grondplan en afmetingen

Opp.:
686,83 m²
(GIS)
Lengte:
131,5 m
Breedte:
22,5 m

Waardevol interieur/cultuurgoederen

Schilderijen: Aanbidding van de drie wijzen (begin 17de eeuw), Verschijning Heilige Nicolaas aan Constantinus (tweede helft 17de eeuw) en Buste van priester (18de eeuw).

Beeldhouwwerk: Eiken medaillon met buste van Christus (1699) vermoedelijk afkomstig van rugpaneel preekstoel, Heilige Hubertus (1730) van gepolychromeerd hout, Heilige Jozef met Kind (midden 18de eeuw) van witgeschilderd hout, gepolychromeerde Heilige Gerlacus (vierde kwart 19de eeuw) en Heilige Cornelius paus (begin 20ste eeuw).

Meubilair: Hoofdaltaar van arduin bezet met koperen platen waarop voorstelling van eucharistiesymbolen en engelen ingewijd in 1920, centraal opgesteld altaar in 1992 vervaardigd met materiaal van de vroegere eiken communiebank (1907-1909), Maria-altaar afkomstig van het Besloten Hof te Herentals. In 1908 aangepaste preekstoel (1699) met bustes van de evangelisten en westerse kerkvaders. Neogotische biechtstoelen (begin 20ste eeuw). Polychrome neogotische Kruisweg (1903) en naamlijsten van alle sinds 1950 overleden parochianen. Glasramen met voorstelling van de zeven sacramenten (1957) door R. Coppe uit Komen.

Exterieur/interieur

Exterieur vooraanzicht

Exterieur zijaanzicht

Interieur vooraanzicht

Interieur achteraanzicht

Voorzieningen

Sanitair	2 wc's
Verwarming	Centrale verwarming op gas (bouwjaar 2002)
Verlichting	vernieuwd in 2022, de zekeringskast, halogeen vrij bedrading, ledverlichting
Keukenvoorzieningen	Ja
Audiosysteem	geluidsinstallatie + micro's vernieuwd 2024 (draad + luidsprekers behouden)
Beeldscherm(en)	Niet aanwezig
Rolstoeltoegankelijkheid	Ja via aangepaste ingang zonder trappen
Diefstal- en brandbeveiliging	Niet gekend
Bliksembeveiliging	Ja

Gsm-operatoren

Wordt momenteel overwogen

Uitbreidings- of afsplitsingsmogelijkheden

Het zijgebouw van de kerk is omgebouwd tot catecheselokaal, vergaderlokaal en secretariaat van de parochie.

De Mariakapel heeft een aangepaste toegang en wordt opengesteld in de maand mei van 9u tot 17u.

2.1.II.2 Bouwfysische toestand**Laatste inspectie Monumentenwacht⁷**

30/05/2016 eventueel latere inspecties zijn niet gekend

Conclusie inspectieverslag

Het rapport is opgedeeld in een deel met opmerkingen in verband met de recente dakwerken en de rest van het rapport.

Urgente problemen

Geen

Plannen om deze problemen aan te pakken

/

Geplande investeringswerken

Jaarlijks extra onderhoud

Financiële gegevens

- Geen geplande investeringen
- Exploitatietoelagen

2019	2020	2021	2022	2023	2024
20.439,03	24.791,20+ 34.000 investerings- toelagen	29.286,05	22.584,56	21.661,77	niet gekend

De kerkraden hebben nog geen ontwerpen van meerjarenplanning doorgegeven.
Voor 2025 – 2030 werd een inschatting gemaakt via een gemiddelde van bedragen 2019-2023 + 10%

2025	2026	2027	2028	2029	2030
33.610	33.610	33.610	33.610	33.610	33.610

III. Ruimtelijke context

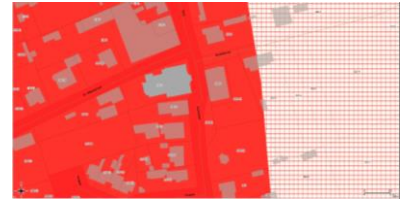
Geografische ligging

Ferraris kaart (1771 – 1778)

Basiskaart GRB

Gewestplan

Rol van de kerk

De kerk heeft een centrale rol binnen deelgemeente Morkhoven, een kleine, zuidelijk gelegen deelgemeente van Herentals met een kleine 2.000 inwoners, begrensd door Westerlo (oosten), Heist-op-den-Berg (zuiden), Herenthout (westen) en Noorderwijk (noorden).

In archivalia pas vermeld in 1286 als deel van het Land van Geel in het bezit van Hendrik III Berthout. Het dorp hoorde vermoedelijk tot begin 16de eeuw bij de heerlijkheid Noorderwijk. In 1506 was Maximiliana van der Noot vrouwe van Morkhoven, ze werd in 1561 opgevolgd door haar zoon Jan van der Meeren en nadien door huwelijk door de families d'Ongnies en Coupigny (1574), laatst genoemde heren verkregen in 1624 de titel van graaf; midden 18de eeuw kwam Morkhoven, opnieuw door huwelijk, in handen van de graven de Croy en in 1778 van de familie de Merode van Westerlo. Het adellijk geslacht van Leefdael (zie Leefdaelhoeve) bezat van in de 16de eeuw in Morkhoven goederen die door het spel van erfopvolging en huwelijken afwisselend gescheiden werden van en verenigd met de heerlijkheid Tielen-Gierle.

Plattelandsgemeente in de periferie van Herentals, in 1865 door een steenweg verbonden met Noorderwijk en Wiekevorst en in 1875 met Herenthout en Tongerlo. Naast landbouwgemeente in toenemende mate woongemeente. Sociale woonwijken door de Geelse Bouwmaatschappij naar ontwerp van M. Vangenechten, L. Lenière en L. Matheve vanaf 1963 (zie gevelsteen). Voorts karakteristieke dorpswoningen en burgerhuizen uit de 19de eeuw en het eerste kwart van de 20ste eeuw (onder meer Dorp, Molenstraat), enkele bewaarde hoeven en recente woonhuizen.

De kerk is gelegen net ten zuiden van het centrale dorpsplein langs de Sint Niklaasstraat, een doodlopende straat vertrekkend aan de kerk. Op het einde van de straat kerkhof dat naar hier werd overgebracht in 1919.

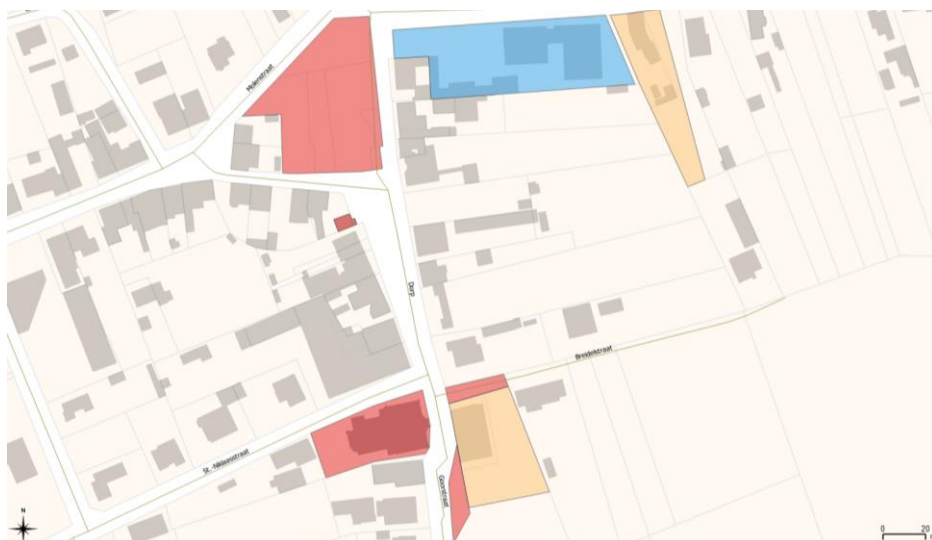
Nabije kerken

Publieke accommodatie

Eigendommen Stad/Kerkfabriek/Dekenaat

IV. Beschrijving van het actueel gebruik en functie

Eucharistievieringen	1 x per week met meerstemmig zangkoor Zaterdagavond Gemiddeld 40 mensen per viering
Doopsels	7 /jaar
Vormsels	34 /jaar
Uitvaarten	2 /jaar
Trouwen	0 /jaar
Socio-cultureel gebruik	30/jaar (concerten, voordrachten, zangavonden) • Schoolmusical • Lezingen • Optreden • Boeken en bubbels (lezing met muziekopluistering) • Kinderatelier tentoonstelling • Concerten • Viering van 80jaar bevrijding • Schoolbezoeken

V. Toekomst

Huidig statuut B

Nieuw statuut: A

Er is een vaste en behoorlijk grote groep deelnemers aan de wekelijkse viering die wordt opgeluisterd door een meerstemmig koor. Er is een bijzondere en waardevolle vorm van liturgie en het interieur is hier op aangepast. De stoelen staan in de lengterichting van de kerk en met uitzondering van de handelingen die aan het altaar plaatsvinden, staat de voorganger ten midden van de parochianen. Daarnaast zijn er meerdere schoolvieringen per jaar en maakt de school gebruik van de kerk voor de voorstellingen van de schoolmusical.

De Sint-Niklaaskerk is in goede staat van onderhoud en blijft bewaard voor de eredienst. Er is een multifunctionele ruimte met daarbij een kleine keuken aanwezig, die gebruikt wordt als administratieve en vergaderruimte door de parochie, catechese, zangkoor en andere verenigingen. Daarnaast zijn er ook toiletten aanwezig en is er een aparte toegang voor rolstoelgebruikers. Er worden, o.a. in samenwerking met de stad, volop concerten (cultuurcentrum Schaliken), tentoonstellingen van de plaatselijke afdeling van de kunstacademie, schoolactiviteiten, enz. ingericht.

We verwijzen hierbij naar het masterplan voor het binnengebied van **Noorderwijk** opgemaakt door de stad, de samenvatting is opgenomen in hoofdstuk plan van aanpak.

De verschillende parochies, samen met diverse verenigingen, wensen te blijven investeren in het sociale weefsel, om zo een open gemeenschap te vormen. Er zal in de komende jaren actief aandacht besteed worden aan valorisatie van de kerkgebouwen.

4.1 Onderbouwde visie op het toekomstig gebruik en de toekomstige functie

- Onze-Lieve-Vrouw-op-'t-zand-aan-de-Nete
- Sint-Catharina,
- Sint-Antonius van Padua,
- Sint-Waldetrudis,
- Sint-Jan de Doper,
- Sint-Bavo, deelgemeente Noorderwijk,
- Kapel Onze-Lieve-Vrouw op 't Zand, deelgemeente Noorderwijk
- Sint-Niklaas, deelgemeente Morkhoven

Toekomstvisie:

Uit het bestaande beleidsplan werd meegenomen dat er een onderscheid wordt gemaakt tussen de binnenstad en de dorpskernen buiten het centrum. Daarbij wordt zowel in de binnenstad als buiten het centrum telkens één grote en één kleine kerk voorzien. Dit is vooral van belang voor de grotere vieringen. Vele uitvaarten en huwelijken vinden plaats in de Sint-Catharinakerk van het Begijnhof. De Sint-Waldetrudiskerk heeft een hoge culturele en historische waarde en wordt veelvuldig gebruikt. Dit principe zou ook toegepast kunnen worden op Sint-Bavo in Noorderwijk, de Zandkapel, en Sint-Niklaas in Morkhoven.

- Er wordt volop ingezet op valorisatie van de kerkgebouwen door het organiseren van nevenactiviteiten zoals lezingen (bijvoorbeeld De Preekstoel, orgelconcerten, enzovoort).
- De huidige generatie vrijwilligers draagt het werk over aan een volgende generatie, om de continuïteit te waarborgen.
- Het team van de Pastorale Eenheid zal verder onderzoeken hoe gebedsleiders met een beurtrol kunnen ingezet worden of vieringen kunnen gecombineerd worden.
- Als het pastoraal leven stilvalt, wordt verder onderzoek uitgevoerd voor samenvoegen met een andere parochie.

4.2 Plan van aanpak: hoe de toekomstige invullingen zullen worden onderzocht

Hogerop hebben we ons beperkt tot het gebouw van de kerk zelf, maar voor de invulling van gebouw is het belangrijk om ook de volledige context onder de loep te nemen. Voor de drie grootste monumenten heeft de stad reeds een volledige studie uitgevoerd, hieronder vind jullie een klein overzicht.

Masterplannen Noorderwijk en Morkhoven

Het plan van aanpak van de stad Herentals is gestart door de opmaak van masterplannen voor Noorderwijk en van Morkhoven met participatie van de lokale bevolking om te komen tot een gedragen toekomstvisie voor het centrum van de deelgemeenten.

- Masterplannen zijn gefinaliseerd in jan 2023
- door Sweco – Atelier Romain – Endeavour.
- De masterplannen hadden 4 ambities: een masterplan dat
 1. Het sociaal weefsel faciliteert
 2. Een klimaat robuuste toekomst uitbouwt
 3. Duurzame verplaatsingen stimuleert
 4. Een kader voor kernversterking biedt.
- Dit werd vertaald in een visie met volgende krachtlijnen:
 - Ontmoeten
 - Groen
 - Randafwerking voor Noorderwijk
 - Stappers en trappers
 - Circulatie auto
 - Parkeren auto
 - Kernversterking binnen het bestaand patrimonium voor Morkhoven

Noorderwijk

Morkhoven

- 00. Gemeenschapsactiviteiten
- 01. Heraanleg dorpsplein
- 02. Brede school
- 03. Aanpassingen circulatieplan
- 04. Vrijwaring open ruimte + inrichting dorpspark
- 05. Transformatie begraafplaats
- 06. Ontwikkeling einde Rode-Leeuwstraat
- 07. Ontwikkeling dorpsplein
- 08. Ontwikkeling school Rode-Leeuwstraat
- 09. Ontwikkeling binnengebied huidige chiro

Noorderwijk

- 00. Gemeenschapsactiviteiten
- 01. Doortocht Ring met Hoppinpunt en geclusterde dorpsparking
- 02. Sporthal en zachte doorsteek richting dorpsparking
- 03. Site parochiecentrum
- 04. Brede school
- 05. Kerkplein
- 06. Site GHM Leopoldstraat
- 07. Chiro site
- 08. Site Sint-Bavostraat zuid
- 09. Site Olenseweg-Sint-Bavostraat noord

Morkhoven

Inrichtingsstudie Begijnhof Herentals

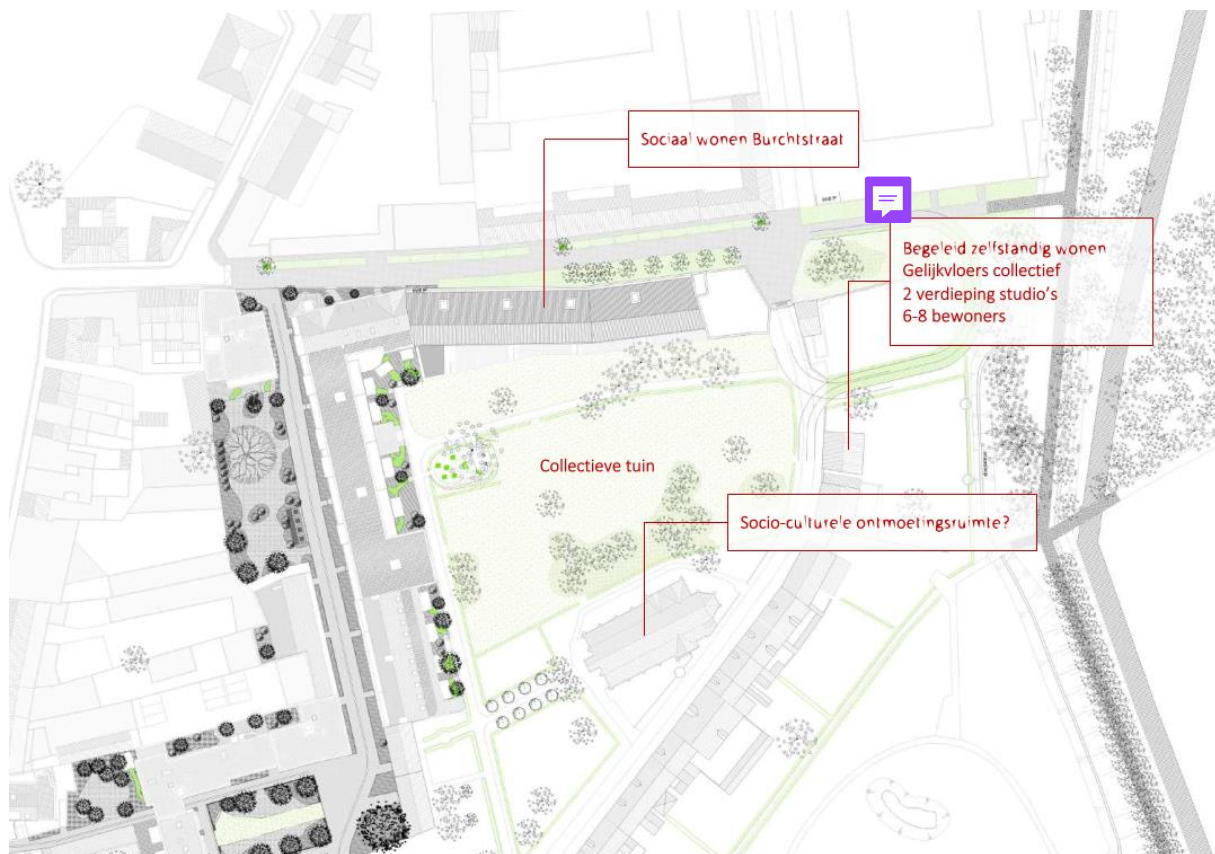
- Plannen zijn gefinaliseerd in april 2023
- door ARAT Architecten - CLUSTER – 360 Architecten

De grotere ambitie rond de Sint-Catharinakerk van de stad, is het gesloten karakter van het begijnhof in ere herstellen:

- door een uitdoofbeleid te hanteren voor de bejaardenwoningen. Deze woningen staan centraal in het begijnhof en beletten het overzicht van de volledige ruimte.
- door ter hoogte van de oude omsluitingsmuur van de Burchtstraat terug woongelegenheden te creëren.

Bestaande toestand

Toekomst begijnhof

Alle betrokken partijen engageren zich om naar aanleiding van het jaarlijks overleg tussen het centraal kerkbestuur en de gemeente na te gaan of het plan nog actueel is en of wijzigingen noodzakelijk zijn. Indien wijzigingen nodig zijn, worden ze opgenomen in een addendum aan dit kerkenbeleidsplan na goedkeuring door de bisschop en door de gemeenteraad. Dit principe is toe te passen bij de start van elke nieuwe legislatuur. Volgens het Eredienstendecreet dat in werking treedt vanaf 1 januari 2025 moet elk kerkenbeleidsplan de eerste zes maand van elke nieuwe legislatuur vernieuwd of herbevestigd worden.

De verschillende parochies, samen met diverse verenigingen, wensen te blijven investeren in het sociale weefsel, om zo een open gemeenschap te vormen. Er zal in de komende jaren actief aandacht besteed worden aan valorisatie van de kerkgebouwen.

A-kerken

Volgende kerken blijven gezien hun culturele en historische waarde behouden als gebouw en door het veelvuldige gebruik door de parochie ook voor de eredienst:

- Sint-Catharina (Begijnhofkerk)
- Sint-Waldetrudis (Bovenkerk)
- Onze-Lieve-Vrouw Op-'t Zand (Zandkapel)
- **Sint Niklaas** (Morkhoven)
- De nieuwe kerk Onze-Lieve-Vrouw Op-'t Zand-aan-de-Nete wordt in gebruik genomen van zodra de bouwwerken gefinaliseerd zijn.

B-kerken

- Sint Bavo (Noorderwijk) wordt gradueel onttrokken aan de erediensten. Op dit moment zijn restauratie- en inrichtingswerken door de stad in uitvoering met subsidies vanuit Kerkplus en de Vlaamse Overheid. Men vreest dat de investeringen voor deze nevenbestemming niet beantwoorden aan de lokale verwachtingen.
- De Sint-Jan de Doperkerk wordt onttrokken aan de eredienst, uiterlijk 2026 wordt hiervoor een concreet traject opgestart.

C-kerk

De Sint-Antonius van Paduakerk wordt door de paters zelf in liturgie voorzien waardoor er geen druk is op de werking van de Pastorale Eenheid. Deze kerk wordt open gehouden zolang de pastorale realiteit dan wel de visie van de paters wijzigt.

Tot 1 januari 2030 garandeert de stad Herentals de decretaal verplichte financiële tussenkomst en in de exploitatie en de noodzakelijke veiligheids- en instandhoudingswerken. In 2030 blijft dit enkel een kloosterkerk en komt de Sint-Antonius van Paduakerk terug in het patrimonium van **vzw Vlaamse Franciscanen**.

